

REJESTRACJA ZWIERZĄT CHRONIONYCH NA PODSTAWIE PRAWA UNII EUROPEJSKIEJ

PORADNIK DLA PRACOWNIKÓW STAROSTW POWIATOWYCH

Wydawnictwo:
Polskie Towarzystwo Ochrony Przyrody „Salamandra”
ul. Szamarzewskiego 11/6, 60-514 Poznań, tel./fax: 061 662 86 06
e-mail: biuro@salamandra.org.pl, www.salamandra.org.pl

Autorzy:

**Andrzej Kepel (rozdziały I.2., II, IV, V, VIII, XI, XII),
Borys Kala (rozdziały I.1., III, VII),
Adam Juchnik (rozdziały IX, X),
Marcin Pchałek (rozdziały IX, X)**

Skład:

Przemysław Wylegała

Zdjęcia na pierwszej stronie okładki:

Josef Hlasek

Zdjęcie na ostatniej stronie okładki:

Andy Reeve

**Niniejszy dokument został opublikowany dzięki pomocy finansowej Unii Europejskiej.
Za treści tego dokumentu odpowiada Polskie Towarzystwo Ochrony Przyrody „Salamandra”,
poglądy w nim wyrażone nie odzwierciedlają w żadnym razie oficjalnego
stanowiska Unii Europejskiej.**

Projekt został współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach
Programu Środki Przejściowe PL2005/017-488.01.01.01

© PTOP „Salamandra”

Poznań 2008

ISBN: 978-83-921503-6-7

WSTĘP

Pracownicy urzędów miast na prawach powiatów i starostw powiatowych, dokonujący rejestracji zwierząt zgodnie z art. 64 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, na co dzień borykają się z licznymi wątpliwościami dotyczącymi interpretacji obowiązujących przepisów. Czy można zarejestrować żółwiaka chińskiego? Czy oświadczenie o uzyskaniu żółwia stepowego z własnej hodowli jest wystarczające do jego rejestracji? Czy umowa darowizny małpki jest dokumentem świadczącym o jej legalnym pochodzeniu? Czy... czy można się w tym jakoś połapać?

Uregulowania Konwencji o między-narodowym handlu dzikimi zwierzętami i roślinami gatunków zagrożonych wyginięciem (tzw. Konwencji Waszyngtońskiej - CITES) są dość złożone, przepisy Unii Europejskiej w zakresie kontroli handlu zagrożonymi gatunkami są bardzo zagmatwane. Gdy na przełomie lat 2003/2004 tworzono nową ustawę o ochronie przyrody, która miała m.in. dostosować prawo krajowe do tych uregulowań międzynarodowych, uznano, że przepisy dotyczące tego zagadnienia mają być jak najprostsze i jak najkrótsze. Tymczasem nie zawsze możliwe jest prawidłowe opisanie czegoś bardzo skomplikowanego w sposób zwięzły i prosty. Podobnie jak próba zbudowania telewizora na podstawie jednostronicowej instrukcji „zrób to sam” raczej z góry skazana byłaby na niepowodzenie, tak i „uproszczenie” niektórych regulacji dotyczących ochrony zagrożonych gatunków spowodowało, że są one pełne niedomówień i niejednoznaczności.

W niniejszym poradniku postaramy się wyjaśnić niektóre z częściej spotykanych wątpliwości interpretacyjnych dotyczące rejestracji zwierząt przez starostów. Ze względu na charakter i ograniczoną objętość tej publikacji, nie zamieszczamy w niej szczegółowej dyskusji dotyczącej poszczególnych zapisów. W niektórych przypadkach podajemy odnośniki do publikacji i dokumentów wyjaśniających przyjmowaną interpretację. Naszym podstawowym celem jest podanie praktycznych wskazówek dotyczących stosowania tej grupy przepisów w ich obecnym kształcie. Jedynie w ostatnim rozdziale nieco szerzej opisujemy słabe strony obowiązujących rozwiązań.

Publikacja ta kierowana jest przede wszystkim do urzędników w starostwach powiatowych przyjmujących i rozpatrujących wnioski o wpisanie zwierząt do rejestru, ale może być także przydatna dla policjantów i prokuratorów zajmujących się zwalczaniem wykroczeń i przestępstw związanych z posiadaniem i zarobkowym wykorzystywaniem zwierząt objętych ochroną na podstawie prawa wspólnotowego, dla organizacji monitorujących przestrzeganie przepisów lub pomagających hodowcom i terrarystom w zgodnym z prawem realizowaniu ich hobby, a także dla samych hodowców, sprzedawców i posiadaczy zwierząt objętych ochroną.

Należy zaznaczyć, że opisywany tu stan prawny jest aktualny na dzień oddania niniejszej publikacji do druku, czyli 17 marca 2008 r.

ZAGADNIENIA OGÓLNE

I. PO CO TO WSZYSTKO?

I.1. Nielegalny handel jedną z głównych przyczyn wymierania gatunków

Wymieranie gatunków jest naturalnym procesem ewolucyjnym obecnym na Ziemi od zarania dziejów. Organizmy o mniejszych zdolnościach adaptacyjnych wypierane są przez gatunki łatwiej przystosowujące się do zmieniającego się otoczenia. Z reguły procesy te zachodzą bardzo powoli - w przeciągu setek tysięcy, a nawet milionów lat. W historii naszej planety zdarzały się jednak również bardziej dynamiczne momenty, kiedy tempo wymierania gatunków istotnie przyspieszało. Okresy te, z racji skali spustoszeń powodowanych w ówczesnej różnorodności biologicznej, nazwane zostały „wielkimi wymieraniami”. W historii Ziemi odnotowano pięć takich epizodów. Naukowcy nie są do końca zgodni co do ich przyczyn. Wiadomo jednak, że największe miało miejsce na przełomie permu i triasu. Przyjmuje się, że znikło wtedy 95% żyjących wówczas gatunków! Najbardziej znane jest jednak wielkie wymieranie z późnej kredy, gdy najprawdopodobniej na skutek zderzenia Ziemi z potężną planetoidą wymarły m.in. wszystkie dinozaury. Szacuje się, że od początku istnienia życia na Ziemi do dnia dzisiejszego bezpowrotnie znikło aż 99% gatunków!

Wielu naukowców zwraca uwagę na fakt, iż tempo wymierania taksonów w czasach współczesnych jest wyjątkowo wysokie. Szacuje się, że średnio z naszej planety znika jeden gatunek dziennie, podczas gdy w czasach prehistorycznych jeden gatunek wymierał średnio co 4 lata! Z tego powodu często spotkać się można z opinią, że mamy obecnie do czynienia z „szóstym wielkim wymieraniem”. Wymieranie to różni się jednak zasadniczo od poprzednich, ponieważ znamy jego przyczynę. Tkwi ona w jednym gatunku - w nas, czyli *Homo sapiens*.

Wyniki badań zebrane przez Światową Unię Ochrony Przyrody (IUCN) wskazują, że obecnie na świecie zagrożonych wyginięciem jest ponad 15 tysięcy gatunków. Liczba ta najprawdopodobniej nie odzwierciedla jednak prawdziwego stanu rzeczy, ponieważ wspomniane badania dotyczyły zaledwie 3%, opisanych do tej pory taksonów. Wśród najbardziej znanych gatunków, które bezpowrotnie znikły z naszej planety w ostatnim czasie, wymienić należy: tura, tarpana, wilka tasmańskiego, wilka falklandzkiego, arę trójbarwną, dodo i wiele innych. Według opracowanej przez IUCN Czerwonej Listy Zagrożonych Gatunków, najważniejszą przyczyną wymierania jest niszczenie naturalnych siedlisk. Szacuje się, że przyczyna ta ma bezpośredni wpływ na zanikanie blisko 90% zagrożonych taksonów ssaków, ptaków i płazów.

Bardzo istotną przyczyną kurczenia się poszczególnych populacji, a w konsekwencji zanikania całych gatunków, jest też nadmierne pozyskiwanie ich ze środowiska naturalnego. Na świecie istnieje ogromne zapotrzebowanie zarówno na żywe okazy roślin i zwierząt, jak i różnego rodzaju produkty wykonane z ich części. Nosorożce, słonie, morsy czy narwale zabijane są tylko po to, aby pozyskać ich rogi, ciosy lub kły, tygrysy i inne duże koty dla trofeów oraz poszczególnych części ciała wykorzystywanych w tradycyjnej medycynie wschodniej, z antylop tybetańskich wyrabia się najdelikatniejszą tkaninę na świecie - tzw. szale shahtoosh, małe ptaki zabijane są dla mięsa, różne gatunki żółwi, jaszczurek, węży, papug i innych grup zwierząt odławia się na potrzeby rynku zoologicznego, suszone koniki morskie stanowią pamiątki z podróży lub wchodzi w skład paramedykamentów, jesiotry zabijane są dla drogocennego kawioru, z mahoniu wyrabia się ekskluzywne meble, kaktusy i storczyki skupują kolekcjonerzy na całym świecie... Lista jest długa, a konsekwencje niekontrolowanej, rabunkowej gospodarki fatalne w skutkach. Profity są jednak tak duże, że chętnych do szybkiego wzbogacenia się wciąż przybywa. Szacuje się, że nielegalny handel okazami zagrożonych gatunków jest trzecim pod względem opłacalności nielegalnym interesem, zaraz po handlu bronią i narkotykami.

I.2. Dlaczego rejestracja?

W zrozumieniu znaczenia niektórych przepisów dotyczących rejestracji zwierząt pomocne może być poznanie intencji, która przyświecała ich tworzeniu. Dlaczego więc wprowadzono obowiązek rejestracji zwierząt objętych ograniczeniami na podstawie prawa Unii Europejskiej, skoro nie jest to wymagane ani przez Konwencję Waszyngtońską, ani prawo wspólnotowe?

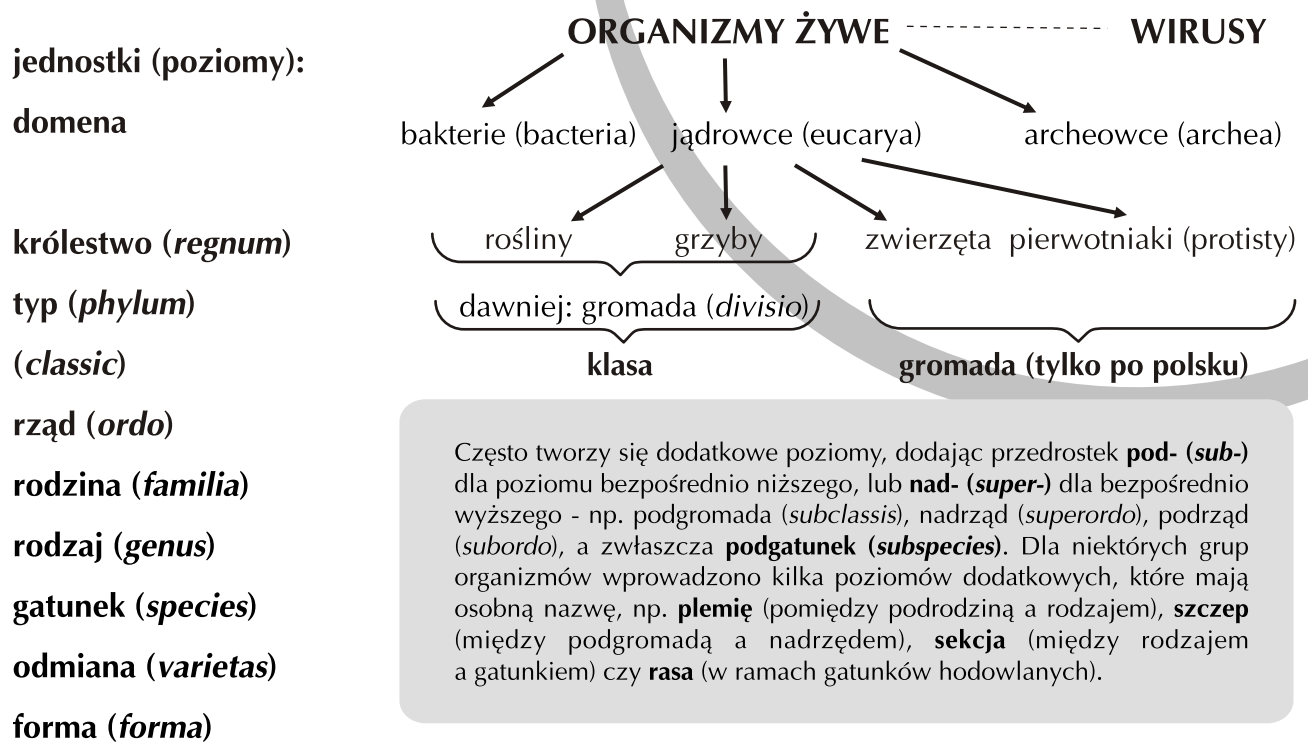
Przepisy CITES i UE określają zasady sprowadzania okazów z niektórych gatunków do Wspólnoty oraz handlu nimi na jej terenie. Jednak zarówno przemyt, jak i nielegalny handel, są zdarzeniami krótkotrwałymi, często trudnymi do wykrycia. Tylko w niewielkim procencie wypadków udaje się złapać sprawców takich czynów na gorącym uczynku lub udowodnić im to po fakcie. Jak więc skuteczniej zapobiegać takiej przestępczości, przyczyniającej się do wymierania licznych gatunków? Jeśli wprowadzi się obowiązek rejestracji posiadanych zwierząt i nałoży sankcję za jego niedopełnienie, a dla dokonania rejestracji niezbędne będzie wykazanie legalnego pochodzenia danego okazu, powinno to dodatkowo zniechęcać do kupowania zwierząt z nielegalnych źródeł. Nabywca taki byłby bowiem narażony na sankcję stale, a nie tylko w chwili dokonywania zakupu. Należy zaznaczyć, że cel takiego przepisu zostanie osiągnięty tylko wówczas, jeśli rzeczywiście nie będzie można zarejestrować okazów pochodzenia czarnorynkowego ani ich potomstwa.

II. NAZEWNICTWO JEDNOSTEK KLASYFIKACJI BIOLOGICZNEJ

Przy analizie list taksonów chronionych czy poszukiwaniu gatunków w różnych bazach przydatna może okazać się znajomość podstawowych zasad klasyfikacji biologicznej, pisowni poszczególnych członów nazw oraz stosowanych skrótów.

II.1. Współczesna klasyfikacja biologiczna

Obecnie najczęściej stosuje się następujący podział organizmów żywych:

II.2. Nazwy i pisownia różnych jednostek klasyfikacji biologicznej

Polskie nazwy wszystkich jednostek taksonomicznych (klasyfikacji biologicznej) pisze się z małych liter (z wyjątkiem rzeczownikowych epitetów gatunkowych pochodzących od nazwisk i nazw własnych), taką samą czcionką jak cały tekst.

Łacińskie (naukowe) nazwy jednostek taksonomicznych od poziomu rodzaju wżwyż pisze się z wielkich liter, a epitety gatunkowe i epitety niższych od gatunku jednostek - zawsze z małych liter. Nazwy rodzajów i epitety niższych od rodzaju jednostek pisze się wyróżniającą czcionką (najczęściej kursywą), a wyższe od rodzaju: wg Międzynarodowego Kodeksu Nomenklatury Zoologicznej taką samą czcionką jak reszta tekstu, a wg MKN Botanicznej - również czcionką wyróżniającą.

Nazwy łacińskie można brać w nawias okrągły wówczas, jeśli poprzedza je nazwa polska, jednak w przypadku nazw wyróżnionych inną czcionką nawias można pominąć.

Poza typem czcionki, nazwy wyższych od rodzaju jednostek taksonomicznych można często rozpoznać po końcówce nazwy. Np. łacińskie nazwy rodzin roślin i grzybów mają końcówkę *-aceae*, a zwierząt *-idae* (polskie nazwy rodzin z wszystkich królestw mają zazwyczaj końcówkę *-ate*).

II.3. Podstawowa jednostka klasyfikacji biologicznej

Podstawową jednostką jest **gatunek**, np.: **panda wielka** *Ailuropoda melanoleuca* (David, 1869).

Nazwa polska:

panda - polska nazwa rodzaju. Pisze się ją z małej litery, z początku zdania. Czasami różne rodzaje biologiczne mogą mieć tę samą nazwę polską (np. słonie afrykańskie i azjatyckie należą z naukowego punktu widzenia do różnych rodzajów: *Loxodonta* i *Elephas*, a foka *Mirounga leonina* nazywana jest słoniem morskim południowym). Zdarza się też sytuacja odwrotna, że różne gatunki należące do jednego rodzaju biologicznego mają różne polskie nazwy rodzajowe (np. różne gatunki z rodzaju *Equus* mogą mieć polskie nazwy rodzaju: osioł, koń, zebra itd.).

wielka - epitet gatunkowy. Pisz się go z małej litery, chyba że jest to rzeczownikowa forma nazwiska lub innej nazwy własnej (np. koń Przewalskiego). Przymiotnikowe formy nazw geograficznych pisze się także z małej litery (np. słoń afrykański).

Polska nazwa gatunku może składać się z jednego wyrazu lub większej ich liczby. Zdarza się też, że jeden gatunek ma kilka powszechnie stosowanych nazw polskich i wszystkie uważa się za równoważne. Np. gatunek *Equus hemionus* to po polsku półosiół albo dziki osioł azjatycki. Nazwa polska nie zawsze jest dosłownym tłumaczeniem nazwy łacińskiej - często znaczy coś zupełnie innego.

Nazwa łacińska:

Ailuropoda - łacińska (naukowa) nazwa rodzaju. Pisz się ją zawsze z wielkiej litery. Nazwa ta jest zawsze jednowyrazowa. Może ulec zmianie np. na skutek przeniesienia gatunku do innego rodzaju.

melanoleuca - łaciński (naukowy) epitet gatunkowy. Obecnie pisze się go zawsze z małej litery, nawet jeśli pochodzi od nazwiska lub nazwy własnej (np. *Equus przewalskii*). Epitet ten jest zawsze jednowyrazowy. Nawet jeśli składa się z kilku oddzielnych słów, to w nazwie łacińskiej są one połączone łącznikiem i tworzą jeden wyraz (np. agawa Królowej Wiktorii to *Agave victoriae-reginae*).

Łacińskie nazwy gatunkowe (oba jej człony) pisze się czcionką wyróżniającą je z tekstu, np. kursywą w tekście pisanym zwykłą czcionką lub zwykłą czcionką w tekście pisanym kursywą. Często, gdy nazwa łacińska jest podawana po nazwie polskiej, pisze się ją w okrągłym nawiasie. Jednak gdy stosuje się wspomniane wyróżnienie czcionki, nawias taki można pominąć.

Informacje o opisanu gatunku:

David - nazwisko osoby, która jako pierwsza opisała ten gatunek. Często, zwłaszcza w przypadku osób, które opisały wiele gatunków, zamiast pełnego nazwiska stosuje się ogólnie przyjęty jego skrót zakończony kropką. Skracanie takie jest dozwolone tylko w nomenklaturze botanicznej, ale często błędnie stosuje się je także w odniesieniu do zwierząt. Czasami, gdy jakieś nazwisko ma kilka powszechnie stosowanych pisowni, stosuje się w praktyce różne z nich. Np. w przypadku wilka i ok. 6000 innych gatunków opisanych przez Karola Linneusza (Carl von Linné) można spotkać w nazwie pisownię: Linné, Linne, Linnaeus, a w przypadku roślin także samo L.

1869 - rok, w którym po raz pierwszy opisano ten gatunek (rok, w którym opublikowano ten opis).

Jeśli nazwisko autora i rok są zapisane w nawiasie, oznacza to, że w owej pierwszej publikacji zaproponowano inną nazwę gatunkową (np. błędnie zakwalifikowano ten gatunek do innego rodzaju). Jeśli nawiasu brakuje, oznacza to że podana nazwa łacińska jest taka sama jak w pierwszej publikacji o tym gatunku (np. w 1869 r. francuski misjonarz i przyrodnik Pere Armand David sądził, że panda wielka jest gatunkiem niedźwiedzia i nazwał ją *Ursus melanoleuca*, a rok później Alphonse Milne-Edwards uznał, że jest to odrębny rodzaj i nazwał go *Ailuropoda*). Obecność nawiasu sugeruje więc, że w literaturze można spotkać co najmniej 1 inną, nieaktualną wersję łacińskiej nazwy tego gatunku. W nomenklaturze botanicznej za nawiasem podaje się nazwisko (lub nazwiska) i datę wskazujące kto i kiedy zaproponował obecną nazwę; często podaje się też same nazwiska bez dat. Informacje o opisanu gatunku podawane są stosunkowo rzadko np. w tytule artykułu naukowego traktującego o danym gatunku lub przy pierwszym wymienieniu tego gatunku w tekście, albo na etykietach okazów muzealnych. W powszechnej praktyce - np. w tekstach popularnonaukowych lub w handlu, stosuje się same nazwy krajowe lub łacińskie.

II.4. Najczęściej spotykane skróty

Przy wymienianiu gatunków, jeśli podaje się kilka gatunków z tego samego rodzaju, w nazwach łacińskich kolejnych gatunków z danego rodzaju można zamiast całej nazwy rodzaju podać jedynie pierwszą głoskę i kropkę (wg schematu: Aaaaaa bbbbbb, A. cccccc, A. dddddd, Cheeee ffffff, Ch. gggggg, Ch. hhhhhh, Phiiii jjjjjj, Ph. kkkkkk).

Na listach czy w spisach można często spotkać następujące skróty w nazwach łacińskich, pisane zwykłą czcionką: **sp.** (*species* **jakiś gatunek** z jednostki, której nazwa jest przed tym skrótem); **spp.** (**wszystkie/różne gatunki** z jednostki, której nazwa jest przed tym skrótem); **ssp.** (*subspecies* **podgatunek**, z gatunku, którego nazwa jest przed skrótem, przy czym po skrócie pisze się epitet podgatunkowy); **var.** (*varietas* **odmiana**); **x** (**mieszaniec** - jeśli litera ta znajduje się między nazwami różnych gatunków, oznacza to, że chodzi o mieszańca tych gatunków, np. *Schlumbergera russelliana* x *Schlumbergera truncata*; jeśli znajduje się w środku nazwy gatunkowej między nazwą rodzaju a epitetem gatunkowym - że takson ten nie jest w rzeczywistości samodzielny gatunkiem, lecz mieszańcem innych gatunków z tego rodzaju, np. *Schlumbergera* x *buckleyi*; a jeśli znajduje się przed nazwą rodzajową że stanowi mieszańca gatunków z różnych rodzajów, np. x *Calammophila baltica*).

Przy podawaniu nazw podgatunków można wykorzystać podany wyżej skrót (np. żółw żółtolicy *Trachemys scripta* ssp. *troostii*), ale często, zwłaszcza w zoologii, pomija się go. Wówczas trzeci człon nazwy jest zawsze epitetem podgatunkowym (np. żółw czerwonolicy *Trachemys scripta elegans*). Jak widać na tych 2 przykładach

podgatunków żółwia ozdobnego *Trachemys scripta*, często różne podgatunki mają w nazwie polskiej różne epitety gatunkowe. Dlatego **lepiej posługiwać się nazwami łacińskimi, które jako jedyne precyzyjnie i jednoznacznie identyfikują daną jednostkę klasyfikacji biologicznej.**

III. GATUNKI OBJĘTE OGRANICZENIAMI, NAJCZĘŚCIEJ SPOTYKANE W POLSCE

W miarę bogacenia się społeczeństwa, wachlarz gatunków zwierząt dostępnych na polskim rynku staje się coraz bardziej zróżnicowany. Obecnie w wielu sklepach zoologicznych znaleźć można już nie pojedyncze okazy objęte ograniczeniami na mocy rozporządzenia Rady nr 338/97¹, ale całe działy zawierające po kilka, a w niektórych przypadkach nawet kilkadziesiąt okazów chronionych taksonów. Coraz więcej ofert sprzedaży zamieszczanych jest również w Internecie. PTOP „Salamandra” już od kilku lat prowadzi monitoring tego zjawiska. Najnowsze wyniki wskazują, że w przypadku niektórych gatunków ta forma sprzedaży zaczęła dominować nad formą tradycyjną!

III.1. Gatunki wymagające rejestracji

W latach 2004/07 w Polsce najczęściej spotykanymi w obrocie kręgowcami, których rejestracja wymagana jest na podstawie ustawy o ochronie przyrody, były ptaki i gady. Wśród pierwszej z wymienionych gromad zdecydowanie dominowały papugi. Najczęściej spotykanymi gatunkami (pomijając taksony nie ujęte w aneksach do rozporządzenia Rady nr 338/97 papużki faliste *Melopsittacus undulatus*, nimfy *Nymphicus hollandicus* oraz nierozłączki czerwoczelne *Agapornis roseicollis*) były: rozelle królewskie *Platyercus elegans*, rozelle białolice *Platyercus eximus*, modrołotki czerwoczelne *Cyanoramphus novaezelandiae*, aleksandretty obrożne *Psittacula krameri*² oraz żako *Psittacus erithacus*. Papugi droższe - np. różne gatunki ar oraz kakadu - nie są na razie w naszym kraju często spotykane w handlu. Mając jednak na względzie tempo, w jakim rozwija się handel okazami zwierząt egzotycznych, już wkrótce gatunki droższe mogą stać się bardziej popularne na rynku. Warto zwrócić uwagę, iż wielu hodowców ptaków błędnie wychodzi z założenia, że okazy należące do gatunków stosunkowo łatwo rozmnażających się w niewoli, wzorem przepisów czeskich, nie wymagają rejestracji. Z tego powodu wiele papug, takich jak popularne rozelle czy modrołotki (znane również jako papugi kozie) nie są zgłaszane do rejestru.

Wśród gadów najczęściej spotykanym w handlu gatunkiem był bez wątpienia legwan zielony *Iguana iguana*. Według raportu przygotowanego przez TRAFFIC Europe, w latach 2000/06 jaszczurka ta stanowiła około 50% wszystkich żywych gadów importowanych na teren UE. Inne jaszczurki z aneksów do rozporządzenia Rady nr 338/97 spotykano zdecydowanie rzadziej i należą do nich przede wszystkim: kameleon jemeński *Chamaeleo calyptratus*, waran stepowy *Varanus exanthematicus* oraz felsuma madagaskarska *Phelsuma madagascarenis*.

Na rynku krajowym często spotykano również różne gatunki węży. Najczęściej były to boa dusiciele *Boa constrictor*, pytony tygrysie ciemnoskóre *Python molurus bivittatus* oraz pytony królewskie *Python regius*. Pytony tygrysie jasnoskóre *Python molurus molurus*, znajdujące się w Aneksie A do rozporządzenia Rady nr 338/97, spotykano incydentalnie. Wśród żółwi dominowały trzy gatunki: żółw stepowy *Testudo horsfieldi*, żółw grecki *Testudo hermanni* oraz żółw czerwoniczy *Trachemys scripta elegans*. Ostatni gatunek ujęty jest w Aneksie B do rozporządzenia Rady nr 338/97 z uwagi na jego inwazyjny charakter. Na mocy rozporządzenia Komisji (WE) nr 1037/2007 z dnia 29 sierpnia 2007 r. zawieszającego wprowadzenie do Wspólnoty okazów niektórych gatunków fauny i flory³, import tego gada na teren UE jest bezwzględnie zakazany (zakaz ten zawierały także wcześniejsze rozporządzenia i decyzje w tej sprawie i obowiązuje w UE już od 22 grudnia 1997 r.). Jako że żółwie cieszą się dużą popularnością, należy się spodziewać, że w najbliższym czasie na rynku pojawią się również w większych ilościach inne gatunki, takie jak np.: żółw lamparci *Geochelone pardalis*, żółw pustynny *Geochelone sulcata* czy pelomeduza afrykańska *Pelomedusa subrufa*. Już teraz coraz częściej obserwować można inne gatunki i podgatunki północnoamerykańskich żółwi wodno-błotnych, wypełniających lukę spowodowaną wstrzymaniem

¹ Pełne tytuły i cytowanie rozporządzeń podano w kolejnym rozdziale.

² Gatunek ten nie jest już chroniony przez CITES i zapewne wkrótce zostanie wykreślony z listy gatunków chronionych na podstawie prawa wspólnotowego.

³ Dz.Urz.UE. L 238 z 11.9.2007, str. 3-22.

importu żółwi czerwoniczych. Są to głównie żółw ostrogrzbiety *Graptemys pseudogeographica* oraz żółw żółtlicy *Trachemys scripta troostii*. Oba taksony nie są jednak ujęte w aneksach do rozporządzenia Rady nr 338/97.

Okazy żywych krokodyli są na polskim rynku zoologicznym spotykane raczej sporadycznie. Praktycznie oferty sprzedaży dotyczą wyłącznie kajmanów okularowych *Caiman crocodilus*.

Żywe okazy chronionych gatunków ssaków spotykane są bardzo rzadko i dotyczą prawie wyłącznie naczelnych. Najczęściej spotykane są sajmiri wiewiórcza *Saimiri sciureus* oraz kapucynka czubata *Cebus apella*. Niestety pomimo stosunkowo wysokich cen coraz więcej osób poszukuje małp jako domowych maskotek oraz towarzyszy zabaw dla dzieci. Ten zwiększający się popyt stymuluje pojawianie się w naszym kraju ofert sprzedaży nowych gatunków naczelnych – głównie tamaryn białoczubych *Sanguinus oedipus*, uisiti białouchych *Callithrix jacchus* oraz pigmejek *Callithrix pygmaea*.

Nieco częściej od ssaków, chociaż zdecydowanie rzadziej od ptaków i gadów, w obrocie spotkać można przedstawicieli gromady płazów. Wśród ofert sprzedaży znaleźć można zarówno oferty dotyczące płazów ogoniastych – w tym przypadku oferty dotyczą wyłącznie aksolotla meksykańskiego *Ambystoma mexicanum*, jak i płazów bezogonowych – przede wszystkim różne gatunki drzewołazów *Dendrobates* oraz liściołazów *Phylllobates*.

III.2. Gatunki nieobjęte obowiązkiem rejestracji

Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody, obowiązek zgłoszenia do rejestru dotyczy wyłącznie żywych ssaków, ptaków, gadów i płazów z gatunków ujętych w aneksach do rozporządzenia Rady nr 338/97. Okazy gatunków zwierząt z pozostałych gromad ujętych we wspomnianych aneksach są od tego obowiązku zwolnione. Analiza polskiego rynku zoologicznego przeprowadzona przez PTOP „Salamandra” wykazała, że wśród ofert sprzedaży żywych zwierząt objętych ograniczeniami na mocy przepisów UE, to właśnie okazy zwolnione z obowiązku rejestracji dominują w handlu⁴. W latach 2004/07 liczba ofert sprzedaży tego rodzaju okazów stanowiła ponad 40% wszystkich napotykanym ofert. Wśród nich dominowały oferty sprzedaży różnych gatunków pajęczaków – głównie ptaszników z rodzaju *Brachypelma* oraz skorpionia cesarskiego *Pandinus imperator*. Na skutek dynamicznie rozwijającej się w ostatnich czasach akwarystyki morskiej, coraz częściej pojawiają się oferty sprzedaży żywych twardych koralowców, małży morskich z rodzaju *Tridacna* czy pławikoników z rodzaju *Hippocampus*. Na rynku zaczęły pojawiać się również rzadkie i drogie ryby słodkowodne, takie jak arowana azjatycka *Scleropages formosus*, której pojedyncze osobniki osiągają wartość kilku, a w niektórych przypadkach nawet kilkunastu tysięcy złotych.

Wśród ofert sprzedaży często znajdują się również chronione żywe rośliny. Najczęściej spotyka się różne gatunki kaktusów, chronionych wilczomleczowatych, storczyków i innych chronionych roślin ozdobnych. Incydentalnie zdarzały się również oferty jedyne go porostu objętego ograniczeniami na mocy rozporządzenia Rady nr 338/97 (ujętego w Aneksie D) – płucnicy islandzkiej *Cetraria islandica*. Należy jednak podkreślić, iż rośliny nie podlegają obecnie rejestracji, a objęcie ich tym obowiązkiem w latach 2002-2004 można traktować jako błąd legislacyjny.

Fot. Andrzej Kepel

⁴ Kala B., Kelemen M., Kepel A., 2007. CEETES trade in endangered species in Central and East European countries. CEEWEB: 32 ss. (<http://www.salamandra.org.pl/cites/CEETES.pdf>).

UREGULOWANIA PRAWNE

IV. GRUPY PRZEPISÓW REGULUJĄCE OBRÓT I REJESTRACJĘ ZWIERZĄT

IV.1. Konwencja Waszyngtońska (CITES)

Obowiązek rejestracji żywych organizmów miał w Polsce pierwotnie dotyczyć wszystkich gatunków chronionych na podstawie **Konwencji o międzynarodowym handlu dzikimi zwierzętami i roślinami gatunków zagrożonych wyginięciem, sporządzonej w Waszyngtonie dnia 3 marca 1973 r.**⁵ Konwencja ta, zwana też krócej Konwencją Waszyngtońską, albo od skrótu jej angielskiej nazwy - CITES, reguluje przede wszystkim zasady przewożenia przez granice żywych i martwych okazów (a także wszelkich ich produktów pochodnych) roślin i zwierząt z taksonów, których byt jest zagrożony między innymi w wyniku zbyt intensywnego pozyskiwania z natury i międzynarodowego handlu nimi.

Konwencja ta weszła w życie 1 lipca 1975 r. Polska ratyfikowała przystąpienie do niej dopiero niemal 15 lat później - 12 grudnia 1989 r. W naszym kraju oficjalnie weszła w życie 3 miesiące po ratyfikacji, czyli 12 marca 1990 r., jednak w Dzienniku Ustaw została opublikowana 15 stycznia 1991 r. (podobnie jak oświadczenie rządowe o jej ratyfikowaniu, które weszło w życie 4 kwietnia 1991 r.).

W załącznikach I, II i III do Konwencji znajdują się listy gatunków, których przewożenie przez granicę podlega regulacjom. Każdego z załączników dotyczą nieco odmienne zasady.

Należy zaznaczyć, że poza samym tekstem Konwencji, państwa, które są jej stronami, są także zobowiązane przestrzegać rezolucji uchwalanych podczas odbywających się co 3 lata spotkań Konferencji Stron CITES. Rezolucje te pełnią rolę aktów wykonawczych do postanowień samej Konwencji, definiując pojęcia, uszczegóławiając procedury, określając normy i limity itp.

IV.2. Rozporządzenie Rady (UE) nr 338/97 i inne przepisy wewnątrz unijne

Ponieważ na terenie Unii Europejskiej stopniowo zaczęły „znikać” granice oraz ograniczenia i kontrole dotyczące przepływu przez nie towarów, a wszystkie państwa Wspólnoty są stronami CITES, aby zapewnić przestrzeganie Konwencji i ochronę gatunków zagrożonych przez handel, wydano **rozporządzenie (EWG) nr 3626/82 wprowadzające we Wspólnocie Konwencję o międzynarodowym handlu dzikimi zwierzętami i roślinami gatunków zagrożonych wyginięciem**⁶, które obowiązywało od dnia 1 stycznia 1984 r. W dniu 1 czerwca 1997 r. zostało ono zastąpione przez **rozporządzenie Rady nr 338/97 z dnia 9 grudnia 1996 r. W sprawie ochrony gatunkowej dzikiej fauny i flory w drodze regulacji handlu nimi**⁷.

Rozporządzenie to zawiera listy gatunków podlegających ograniczeniom, zestawione w aneksach A, B, C i D. Podobnie jak w przypadku załączników CITES, każdemu z tych aneksów odpowiadają nieco inne ograniczenia.

Rozporządzenie Rady nr 338/97 wprowadza we Wspólnocie wszystkie przepisy CITES, ale dodatkowo ustanawia szereg innych ograniczeń i zasad. Przede wszystkim wprowadza zakaz zarobkowego wykorzystywania (w tym sprzedaży) na terenie UE wszystkich gatunków z aneksów A i B. Aneksy te zawierają wszystkie gatunki wymienione w załącznikach I i II CITES, a także szereg innych gatunków, chronionych na terenie Unii, lub uznanych za niebezpieczne dla europejskiej przyrody ze względu na ich inwazyjność. Zakaz zarobkowego wykorzystywania okazów gatunków z aneksów A i B nie jest bezwzględny. Rozporządzenie wprowadza szereg odstępstw i warunków umożliwiających zwolnienie z tego zakazu niektórych okazów.

Podobnie jak rezolucje Konferencji Stron uszczegóławiają zasady funkcjonowania CITES, tak w odniesieniu do rozporządzenia Rady nr 338/97 rolę aktów wykonawczych pełnią liczne rozporządzenia Komisji Europejskiej. Spośród obecnie obowiązujących rozporządzeń Komisji w odniesieniu do rejestracji zwierząt najważniejsze znaczenie mają dwa.

Pierwsze z nich to **rozporządzenie Komisji (WE) Nr 1332/2005 z dnia 9 sierpnia 2005 r. zmieniające rozporządzenie Rady (WE) nr 338/97 w sprawie ochrony gatunków dzikiej fauny i flory w drodze regulacji handlu nimi**⁸. Zawiera ono przede wszystkim aktualne⁹ listy gatunków w poszczególnych aneksach do rozporządzenia Rady nr 338/97.

Drugie to **rozporządzenie Komisji (WE) Nr 865/2006 z dnia 4 maja 2006 r. ustanawiające przepisy wykonawcze do rozporządzenia Rady (WE) nr 338/97 w sprawie ochrony gatunków dzikiej fauny i flory**

⁵ Dz.U. 1991 nr 27 poz. 112, z późn. zm.

⁶ Dz.U. 1991 nr 27 poz. 112, z późn. zm. Dz.Urz.U.E. L 384, 31.12.1982, str. 1-61, z późn. zm.

⁷ Dz.Urz.U.E. L 61, 3.3.1997, str. 1-69, z późn. zm.

⁸ Dz.Urz.U.E. L 215, 19.8.2005, str. 1-60.

⁹ W chwili wydawania niniejszego poradnika zaawansowane są prace nad wydaniem nowego rozporządzenia, zawierającego nowe wersje aneksów.

w drodze regulacji handlu nimi¹⁰. Określa ona wiele szczegółowych zasad, procedur i definicji. Np. reguluje, jakie warunki muszą być spełnione, aby zwierzę można było uznać za urodzone i wyhodowane w niewoli, albo jak powinny być oznakowane żywe okazy poszczególnych gatunków zwierząt.

Znajomość tych trzech rozporządzeń unijnych jest kluczowa dla właściwego przestrzegania obecnie obowiązujących krajowych przepisów dotyczących rejestracji zwierząt.

IV. 3. Przepisy krajowe.

Obecnie zasady sprowadzania do kraju, posiadania (w tym rejestracji) i zarobkowego wykorzystywania okazów roślin i zwierząt określa **ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody**¹¹ - w tym przede wszystkim jej artykuły 6164 i 149, a także niektóre inne artykuły zawierające definicje ważnych pojęć (np. „gatunek”) lub sankcje karne. Niektóre zagadnienia - np. dotyczące przewożenia czy warunków przetrzymywania, regulowane są także w innych przepisach, rozproszonych po różnych ustawach i rozporządzeniach.

Może dziwić skromność krajowych uregulowań, należy jednak zaznaczyć, że omówione w poprzednim punkcie rozporządzenia Rady i Komisji obowiązują w Polsce bezpośrednio. Przy analizie obowiązujących przepisów należy więc je uwzględniać na równi z krajowymi (a w przypadku sprzeczności - zgodnie z Traktatem Akcesyjnym uważać jako nadrzędne). Dokładniejsze omówienie tych przepisów zostało zawarte w kolejnych rozdziałach.

V. ZASADY DOTYCZĄCE REJESTRACJI ZWIERZĄT

V.1. Wprowadzanie w Polsce obowiązku rejestracji

Obowiązek zgłoszenia do rejestru okazów gatunków objętych przepisami CITES lub rozporządzeń UE wynika z przepisów krajowych. W różnych państwach uregulowania dotyczące rejestrowania są odmienne. W tym poradniku omawiamy wyłącznie zasady obowiązujące w Polsce.

Przy analizie legalności pochodzenia poszczególnych okazów często istotne jest sprawdzenie, czy, a jeśli tak to kiedy i na podstawie jakich przepisów, były one wcześniej zarejestrowane. Dlatego warto znać historię wprowadzania i modyfikowania tych zasad.

Obowiązek rejestracji przetrzymywania, uprawy i hodowli wszystkich roślin i zwierząt, których przewożenie przez granicę państwową podlegało ograniczeniom na podstawie umów międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest stroną (czyli gatunków wymienionych z Załącznikami I, II i III CITES), wprowadziła **Ustawa z dnia 7 grudnia 2000 r. o zmianie ustawy o ochronie przyrody**¹². Zasady rejestracji były podobne do obowiązujących obecnie, z tym że dotyczyły bez wyjątku wszystkich podmiotów przetrzymujących, uprawiających lub hodujących takie rośliny lub zwierzęta. Listę gatunków podlegających tym ograniczeniom miał określić minister właściwy do spraw środowiska. Rozporządzenie to weszło w życie w dniu 1 maja 2002 roku. Od tego dnia zaczęła w Polsce istnieć obowiązek rejestracji.

W cytowanej wyżej ustawie wprowadzającej obowiązek rejestracji określono jednocześnie (w art. 9), że w odniesieniu do okazów roślin i zwierząt, które znajdowały się już w czymś posiadaniu w chwili wejścia w życie obowiązku rejestracji, ich zgłoszenia do rejestru należało dokonać w ciągu 18 miesięcy od dnia wejścia w życie rozporządzenia określającego listę tych gatunków - czyli do 3 listopada 2003 r. W odniesieniu do tych okazów nie trzeba było wykazywać ich legalnego pochodzenia, lecz wystarczyło załączyć oświadczenie, że pochodzą sprzed dnia wejścia w życie wspomnianego rozporządzenia, czyli że posiadało się je już 30 kwietnia 2002 r.

Ten pierwszy system rejestracji przestał obowiązywać 1 maja 2004 r., z chwilą wejścia Polski do Unii Europejskiej. W tym dniu weszła w życie cytowana wcześniej ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Wyłączyła ona rośliny, bezkręgowce i ryby z obowiązku rejestracji, zwolniła niektóre podmioty z tego obowiązku oraz zmieniła listę gatunków podlegających ograniczeniom. Wprowadziła także kolejny okres przejściowy, pozwalający na zarejestrowanie wszystkich okazów, które nie miały potwierdzonego legalnego pochodzenia. Art. 149 tej ustawy stanowił: „Zwierzęta, o których mowa w art. 61 ust. 1, na które nie ma dokumentu stwierdzającego legalność pochodzenia lub zezwolenia ministra właściwego do spraw środowiska, podlegają rejestracji, zgodnie z art. 64 ust. 1, w okresie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy.” Wprowadzony w tej sposób drugi okres przejściowy obowiązywał do 2 listopada 2004 r.

Na podstawie wymienionych wyżej przepisów wydzielić można 5 okresów, w których obowiązywały odmienne zasady rejestracji:

¹⁰ Dz.Urz.UE. L 166, 19.6.2006, str. 1-69, z późn. zm.

¹¹ Dz.U. 2004 nr 92 poz. 880, z późn. zm.

¹² Dz.U. 2001 nr 3 pozycja. 21.

Do 1 maja 2002 r. - Nie ma obowiązku ani możliwości rejestrowania roślin lub zwierząt.

Od 2 maja 2002 r. do 3 listopada 2003 r. - Obowiązek rejestracji dotyczy żywych roślin i zwierząt, podlegających ograniczeniom CITES, wymienionych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 27 lutego 2002 r. w sprawie zezwoleń na przewożenie przez granicę państwa określonych roślin i zwierząt¹³. Obowiązek ten spoczywa na wszystkich podmiotach przetrzymujących, uprawiających lub hodujących takie okazy.

Posiadane wcześniej okazy podlegające temu obowiązkowi należy zgłosić do rejestru do dnia 3 listopada 2003 r. W wypadku okazów nowo uzyskiwanych lub już zgłoszonych, w ciągu 14 dni licząc od dnia wejścia w ich posiadanie, wyzbycia się ich, wwozu lub wywozu za granicę albo powstania zmiany w danych rejestrowych należy złożyć wniosek o dokonanie wpisu, korekty wpisu lub skreślenia z rejestru.

Od 4 listopada 2003 r. do 30 kwietnia 2004 r. - Obowiązek rejestracji dotyczy żywych roślin i zwierząt, podlegających ograniczeniom CITES, wymienionych w cytowanym wyżej rozporządzeniu. Obowiązek ten spoczywa na wszystkich podmiotach przetrzymujących, uprawiających lub hodujących takie okazy. Wniosek o dokonanie stosownego wpisu lub wykreślenia z rejestru powinien być złożony w terminie 14 dni, licząc od dnia wejścia w posiadanie lub wyzbycia się okazu, wwozu do kraju lub wywozu za granicę, a także powstania zmiany w danych rejestrowych.

Od 1 maja 2004 do 2 listopada 2004 r. - Obowiązek rejestracji dotyczy żywych płazów, gadów, ptaków i ssaków z gatunków wymienionych w Aneksach A-D rozporządzenia Rady nr 338/97. Obowiązek ten nie dotyczy ogrodów zoologicznych, podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w zakresie handlu zwierzętami należącymi do gatunków, podlegających ograniczeniom na podstawie przepisów prawa UE oraz czasowego przetrzymywania zwierząt w celu leczenia i rehabilitacji. Okazy, na które nie ma dokumentu stwierdzającego legalność pochodzenia, należy zgłosić do rejestru do dnia 2 listopada 2004 r., a w wypadku okazów, których legalne pochodzenie jest udokumentowane, w terminie 14 dni od ich nabycia, wwozu do kraju lub innego wejścia w ich posiadanie. W wypadku okazów już zgłoszonych do rejestru, w ciągu 14 dni od ich zbycia, wywozu za granicę państwa, śmierci lub innej utraty, a także od dnia zmiany danych rejestrowych, należy złożyć wniosek o dokonanie korekty wpisu lub wykreślenia z rejestru.

Od 3 listopada 2004 r. - Obowiązek rejestracji dotyczy żywych płazów, gadów, ptaków i ssaków z gatunków wymienionych w Aneksach A-D rozporządzenia Rady nr 338/97. Obowiązek ten nie dotyczy ogrodów zoologicznych, podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w zakresie handlu zwierzętami należącymi do gatunków podlegających ograniczeniom na podstawie przepisów prawa UE oraz podmiotów, które czasowo przetrzymują zwierzęta w celu leczenia i rehabilitacji. Wniosek o dokonanie stosownego wpisu lub skreślenia z rejestru powinien być złożony w terminie 14 dni, licząc od dnia nabycia lub zbycia okazu, wwozu do kraju lub wywozu za granicę państwa, wejścia w posiadanie, jego utraty lub śmierci a także powstania zmiany w danych rejestrowych.

V.2. Aktualne zasady dotyczące rejestracji

W poprzednim punkcie wymieniono podstawowe spośród obowiązujących obecnie zasad związanych z rejestracją zwierząt. Wynikają one przede wszystkim z art. 64 ustawy o ochronie przyrody. Poniżej przedstawimy bardziej dokładne omówienie tych zasad, z uwzględnieniem innych przepisów ustawowych oraz wynikających z przepisów wspólnotowych i CITES.

Co podlega rejestracji?

Obowiązek zgłoszenia do rejestru dotyczy wyłącznie żywych płazów, gadów, ptaków i ssaków należących do gatunków wymienionych w aneksach A, B, C lub D rozporządzenia Rady nr 338/97, a także osobników będących mieszańcami międzygatunkowymi, jeśli wśród przodków do pięciu pokoleń wstecz choć raz pojawił się osobnik z gatunku wpisanego do jednego z tych aneksów. Należy przy tym zaznaczyć, że jeśli osobnik będący mieszańcem międzygatunkowym ma wśród swoich przodków (uwzględniając 5 pokoleń) przedstawicieli zaliczanych do różnych aneksów, stosuje się wobec niego zasady dotyczące aneksu bardziej rygorystycznego.

Aneksy do rozporządzenia Rady nr 338/97 są co jakiś czas nowelizowane, co jest m.in. wynikiem zmian w załącznikach CITES. W chwili pisania niniejszego tekstu obowiązuje wersja aneksów wprowadzona rozporządzeniem Komisji nr 1332/2005.

Kto zgłasza do rejestru?

Obowiązek zgłoszenia do rejestru spoczywa na każdym posiadaczu okazu podlegającego rejestracji, z wyjątkiem ogrodów zoologicznych (posiadających zezwolenie, o którym mowa w art. 67 ustawy o ochronie przyrody), podmiotów prowadzących zgłoszoną do ewidencji działalność handlową w zakresie handlu

¹³ Dz.U. 2002 nr 39 poz. 357.

zwierzętami podlegającymi ograniczeniom na podstawie przepisów prawa Unii Europejskiej (przede wszystkim hurtownie, giełdy i sklepy zoologiczne i akwarystyczne), a w odniesieniu do zwierząt przetrzymywanych w celu leczenia i rehabilitacji - posiadających zezwolenie na działalność ośrodków rehabilitacji zwierząt oraz lecznic weterynaryjnych. Pod pojęciem „posiadacza” zwierzęcia rozumie się zarówno właściciela, jak i użytkownika, najemcę, zastawnika, czy każdego, kto posiada inny tytuł prawny do władania tym zwierzęciem.

Kiedy i gdzie należy zgłosić zwierzę?

Zgłoszenie do rejestru składa się u starosty właściwego ze względu na miejsce przetrzymywania zwierzęcia w ciągu 14 dni od chwili wejścia w jego posiadanie lub sprowadzenia do Polski. W takim samym terminie od utraty, śmierci, wywozu za granicę lub zmiany danych wpisanych do rejestru należy zgłosić wniosek o wykreślenie z rejestru lub uaktualnienie wpisanych danych.

W przypadku niektórych gatunków nie jest możliwe określenie dokładnej liczby potomstwa w ciągu 14 dni od jego urodzenia np. dlatego, że w tak krótkim czasie od urodzenia nie należy niepokoić tych zwierząt w ich kryjówce. Wówczas hodowca może złożyć wniosek o przywrócenie terminu, a jeśli zostanie on przekonująco uargumentowany, powinien zostać rozpatrzony pozytywnie. Chociaż niezłożenie we właściwym terminie wniosku o rejestrację stanowi wykroczenie, nie oznacza to, że zwierząt zgłoszonych z opóźnieniem także z innych przyczyn nie można wpisać do rejestru (przywracając termin). Obecnie (po zakończeniu okresów przejściowych) o wpisaniu do rejestru powinno decydować przede wszystkim to, czy posiadacz dysponuje dokumentami potwierdzającymi legalne pochodzenie okazu (patrz rozdział X).

Jakie informacje należy podać w zgłoszeniu do rejestru?

Zgłoszenie powinno zawierać wszystkie informacje, które mają znaleźć się w rejestrze, z wyjątkiem daty dokonania wpisu, a więc:

- 1) imię, nazwisko i adres albo nazwę i siedzibę posiadacza lub prowadzącego hodowlę (podmiotem rejestrującym może być także osoba prawna);
- 2) adres miejsca przetrzymywania zwierząt lub prowadzenia hodowli (w powiecie, w którym dokonuje się zgłoszenia);
- 3) liczbę zwierząt posiadanych lub hodowanych (w jednym wniosku można zgłaszać większą liczbę zwierząt z jednego gatunku);
- 4) nazwę gatunku w języku łacińskim i polskim, jeżeli polska nazwa istnieje (nazwa naukowa powinna być zgodna z aktualnie obowiązującą wg rozporządzeń UE ¹⁴);
- 5) datę i miejsce urodzenia lub wykucia zwierzęcia (na tyle dokładne, na ile to możliwe - jeśli data dzienna nie jest znana, należy przynajmniej podać przypuszczalny zakres lat w których zwierzę się urodziło, a w przypadku miejsca urodzenia np. kraj pochodzenia, jeśli znany);
- 6) datę wejścia w posiadanie zwierzęcia oraz źródło jego pochodzenia (podobnie jak w poprzednim punkcie na tyle dokładne informacje, na ile to możliwe);
- 7) płeć zwierzęcia, jeżeli jest możliwa do ustalenia (uwaga - z przepisu wynika, że jeśli płeć jest możliwa do ustalenia przy racjonalnym wysiłku i bez znaczącego narażania zdrowia zwierzęcia, a jedynie właściciel nie potrafi tego zrobić, np. z powodu braku wiedzy, powinien zwrócić się o pomoc do fachowca i zawrzeć taką informację w zgłoszeniu);
- 8) opis trwałego oznakowania zwierzęcia, jeżeli jest oznakowane (w rozdziale VII podano, w odniesieniu do których okazów oznakowanie jest obowiązkowe i jakie powinno spełniać warunki);
- 9) cel przetrzymywania lub prowadzenia hodowli zwierzęcia (np. hodowla do celów komercyjnych, niekomercyjna hodowla hobbystyczna; zarobkowe wykorzystywanie do pokazów);
- 10) numer i datę wydania dokumentu (lub dokumentów) stwierdzającego legalność pochodzenia zwierzęcia (kopie tych dokumentów należy dołączyć do wniosku).

W przypadku zgłoszenia zmiany danych ujawnionych w rejestrze, wystarczy przekazać informacje, które uległy zmianie, oraz wskazać, którego zwierzęcia one dotyczą (podając np. jego nr w rejestrze).

Kiedy zwierzę ma legalne pochodzenie i jakie dokumenty o tym świadczą?

To jest chyba najtrudniejsze spośród często zadawanych pytań dotyczących rejestracji. W ustawie, obok krótkiej listy przykładowych dokumentów, widnieje też zapis mówiący o „innym dokumencie stwierdzającym legalność pochodzenia zwierzęcia”. Co to może być? Lista jest długa. Wynika to między innymi z wielości potencjalne legalnych źródeł pochodzenia zwierząt i braku ujednoczonych dokumentów potwierdzających takie pochodzenie dla gatunków innych niż zamieszczone w Aneksie A. Nieco łatwiej wskazać, co na pewno nie jest takim „wystarczającym dokumentem”. Nie kwalifikują się tu faktury, rachunki czy umowy kupna-sprzedaży (poza bardzo wyjątkowymi przypadkami). W odniesieniu do gatunków z Aneksów A i B nie jest nim także sam wypis

¹⁴ <http://www.unep-wcmc.org/eu/taxonomy>.

z rejestru innego starosty, gdyż do oceny legalności wejścia w posiadanie zwierzęcia potrzebne są także informacje dotyczące pochodzenia okazu i prawnej formy zmiany posiadacza (zwierzęta zarejestrowane na podstawie tzw. „oświadczenia woli”, czyli przepisów przejściowych, nie mogą zwykle stanowić przedmiotu handlu). Dokumentem takim najczęściej nie może być także oświadczenie zgłaszającego, że np. zwierzę znalazł (o wyjątkach od tej zasady piszemy w rozdziale XI, punkt 4).

Zagadnienie, jakie dokumenty i w jakich przypadkach można uznać za świadczące o legalnym pochodzeniu okazów z poszczególnych aneksów, zostało dokładniej omówione w rozdziale VIII.

Do czego upoważnia wpisanie do rejestru?

Wpisanie do rejestru starosta potwierdza wydaniem zaświadczenia. Zwierzęta objęte obowiązkiem rejestracji, wpisane do rejestru starosty, można legalnie posiadać. Z wyjątkiem okazów z Aneksu A, które nie zostały urodzone i wyhodowane w niewoli, można je także swobodnie przekazać w formie darowizny (co wiąże się ze złożeniem wniosku o wykreślenie z rejestru przez dotychczasowego właściciela oraz o wpisanie do rejestru przez nowego właściciela). Mogą być też dziedziczone, a zwierzęta z Aneksów C i D mogą być także sprzedawane i kupowane w granicach Unii (jednak w przypadku sprzedaży na terenie Polski przez podmioty prowadzące działalność gospodarczą w zakresie handlu zwierzętami należącymi do gatunków, podlegających ograniczeniom na podstawie przepisów prawa UE, muszą być do nich dołączane dokumenty świadczące o legalnym pochodzeniu).

Inne czynności - przede wszystkim wszelkie formy handlu okazami z aneksów A i B (w tym także: handlu produktami pochodzącymi od tego zwierzęcia, sprzedaży związanej, w której okaz dodawany jest w formie „gratisowego dodatku” do innego sprzedawanego produktu, a także wymiany) mogą być także dozwolone. Jednak fakt wpisania do rejestru nie ma na to bezpośredniego wpływu i poza omówionymi w rozdziale VIII szczególnymi przypadkami wypisy z rejestru nie mogą być traktowane jako dowody legalnego pochodzenia, uprawniające do sprzedaży czy kupna. Handel chronionymi gatunkami na terenie Unii Europejskiej regulują szczegółowo przepisy unijne, odrębne od tych dotyczących rejestracji, omówione w kolejnym punkcie.

Ile to kosztuje?

Na podstawie ustawy z dnia 16 listopada 2006 r. o opłacie skarbowej¹⁵ za dokonanie wpisu do rejestru zwierząt pobiera się opłatę skarbową w wysokości 26 zł. Po dokonaniu wpisu zwierzęcia do rejestru jego właściciel otrzymuje zaświadczenie. Za wydanie dodatkowego zaświadczenia o zarejestrowaniu okazu, pobiera się opłatę skarbową w wysokości 17 zł. Za zmianę danych w rejestrze lub za wykreślenie okazu z rejestru nie pobiera się opłaty. Obowiązek opłaty skarbowej powstaje z chwilą złożenia wniosku o wpis do rejestru zwierząt lub o wydanie zaświadczenia. Zapłaty dokonuje się gotówką w kasie organu podatkowego (urzędu skarbowego) lub przelewem na rachunek tego organu.

Co grozi za niedopełnienie obowiązku?

Zgodnie z art. 127 pkt 3 oraz 129 pkt 1 i 2 ustawy o ochronie przyrody, kto umyślnie nie zgłasza do rejestru, o którym mowa w art. 64 ust. 1, posiadanych lub hodowanych zwierząt, popełnia wykroczenie i podlega karze aresztu albo grzywny. Za niedopełnienie obowiązku zgłoszenia zmian danych ujawnionych w rejestrze lub niezłożenie wniosku o wykreślenie z rejestru nie przewidziano sankcji karnej.

Skutki prawne niedopełnienia obowiązku zgłoszenia do rejestru lub złożenia zgłoszenia wadliwego omówiono dokładniej w rozdziale X.

VI. INNE WAŻNE UNORMOWANIA, POWIĄZANE Z REJESTRACJĄ

VI.1. Ograniczenia związane z zarobkowym wykorzystaniem

Obecnie do rejestru można wpisać jedynie zwierzęta o udokumentowanym „legalnym pochodzeniu”. Nie można więc do niego wprowadzić zwierząt pochodzących z przestępstwa - np. uzyskanych w wyniku nielegalnej

¹⁵ Dz.U. 2006 nr 225 poz. 1635, z późn.zm.

transakcji kupna/sprzedaży. Dlatego przy ocenie zgłoszeń do rejestru ważna jest znajomość przepisów związanych z obrotem.

Zgodnie z art. 8 ust. 1 i 5 rozporządzenia Rady nr 338/97, w stosunku do gatunków z Aneksu A i B do tego rozporządzenia obowiązują zakazy: oferowanie kupna, kupna, uzyskiwania do celów zarobkowych, wystawiania na widok publiczny w celach zarobkowych, wykorzystywania dla zysku, transportu w celu sprzedaży, przechowywania w celu sprzedaży, oferowania do sprzedaży, sprzedaży. Zgodnie z art. 2 lit. p tego rozporządzenia, pod pojęciem sprzedaż rozumie się także najem, handel wymienny, zamianę, sprzedaż wiązaną (np. sprzedaż pojemników do przetrzymywania zwierząt, do których „nieodpłatnie” dołącza się chronione okazy) i wszelkie wyrażenia pokrewne - np. oddawanie w zastaw. Rozporządzenie przewiduje jednak pewne wyjątki od tych generalnych zakazów.

Na podstawie art. 8 ust. 3 tego rozporządzenia, poszczególne okazy gatunków z Aneksu A można zwolnić z jednego lub większej liczby zakazów (czyli np. dopuścić do sprzedaży), o ile spełnione są ściśle określone warunki. Spełnienie tych warunków każdorazowo oceniają odpowiednie organy danego państwa (w Polsce - Minister Środowiska i Państwowa Rada Ochrony Przyrody). Zwolnienie z zakazów jest potwierdzane wydaniem specjalnego świadectwa, wg określonego w przepisach UE wzoru. Świadectwo takie jest ważne na terenie całej Wspólnoty (należy więc respektować świadectwa wystawione przez inne państwa UE). Zwolnienie może być wystawione dla okazu (wówczas dotyczy dowolnej liczby transakcji), albo jedynie dla pojedynczej transakcji.

Zgodnie z art. 8 ust. 5, zakazy te nie obowiązują w stosunku do gatunków z Aneksu B, jeśli osoba wykonująca daną czynność zakazaną (np. sprzedający) może w sposób zadowalający udowodnić (na nim spoczywa ten obowiązek), że zwierzęta te mają legalne pochodzenie w myśl odpowiednich przepisów krajowych i Unii Europejskiej dotyczących ochrony dzikiej fauny i flory.

Zgodnie z art. 64 ust. 9 ustawy o ochronie przyrody, podmiot prowadzący działalność gospodarczą w zakresie handlu zwierzętami objętymi ograniczeniami na podstawie rozporządzenia Rady nr 338/97 sprzedając zwierzę z któregośkolwiek aneksu tego rozporządzenia ma obowiązek posiadania dokumentów potwierdzających legalne pochodzenie zwierzęcia (zostały one omówione w rozdziale VIII) i przekazywania ich nabywcy (albo ich odpowiednio wykonanych kopii - patrz podrozdział VIII.3). W wypadku jeśli oferujący do sprzedaży nie prowadzi takiej działalności gospodarczej, nie ma ustawowego obowiązku (obwarowanego sankcją) posiadania i przekazywania takich dokumentów. Nie zwalnia go to jednak z obowiązku, o którym mowa w poprzednim akapicie, tyle że legalne pochodzenie okazu może zostać wykazane np. dopiero na żądanie odpowiedniego organu. Ponieważ jednak osoba, która nabyła okaz, także jest zobligowana do posiadania możliwości udowodnienia jego legalnego pochodzenia - w przypadku sprzedaży zwierząt osobom nieznanym przekazywanie odpowiednich dokumentów jest zalecane także w odniesieniu do osób nie prowadzących działalności gospodarczej w zakresie handlu chronionymi zwierzętami.

Łamanie przepisów unijnych dotyczących zarobkowego wykorzystywane zwierząt z Aneksu A lub B (a więc zarówno sprzedaż jak i kupno, oferowanie do sprzedaży, przetrzymywanie lub przewożenie w celu zbycia, jak i nawet używanie lub wystawianie publicznie w celach zarobkowych np. reklamowych) stanowi przestępstwo na podstawie art. 128 pkt 2 lit. d ustawy o ochronie przyrody.

VI.2. Ograniczenia dotyczące przemieszczania

Zasady przemieszczania żywych okazów z aneksów A i B rozporządzenia Rady nr 338/97 reguluje przede wszystkim jego art. 9. Przemieszczanie zwierząt z Aneksu A, które nie zostały urodzone i wyhodowane w niewoli zgodnie z przepisami UE (wyjątek ten wynika z art. 7 ust. 1 lit. a tego rozporządzenia), wymaga wydania zezwolenia przez odpowiedni organ zarządzający (w Polsce Ministra Środowiska), potwierdzonego specjalnym świadectwem. Jeśli ktoś przekazał takie zwierzę innemu podmiotowi np. w drodze darowizny, ale nie zezwolono na przemieszczenie tego okazu w nowe miejsce (np. z powodu braku odpowiednich warunków do przetrzymywania takiego zwierzęcia), nie można wpisać tej nowej lokalizacji do rejestru, gdyż przetrzymywanie w tym miejscu byłoby niezgodne z prawem.

Zasady dotyczące przemieszczania żywych okazów z Aneksu A urodzonych i wyhodowanych w niewoli oraz wszelkich z Aneksu B sprowadzają się do obowiązku powiadomienia odbiorcy o pomieszczeniu, wyposażeniu i rozwiązaniach praktycznych, jakie są wymagane do zapewnienia właściwej opieki nad tymi okazami. Oczywiście przewóz wszelkich żywych okazów zwierząt musi także spełniać odpowiednie standardy weterynaryjne i związane z ich dobrostanem, ale zagadnienie to nie ma bezpośredniego związku z rejestracją, zostanie więc tu pominięte.

VI.3. Sprowadzanie okazów z zagranicy

Od czasu wejścia w życie w danym państwie przepisów CITES, przy przewożeniu przez jego granice okazów objętych ochroną na podstawie tej Konwencji potrzebne są odpowiednie dokumenty: zezwolenia, świadectwa lub zgłoszenia. Rodzaje tych dokumentów zależą m.in. od gatunku, rodzaju okazu oraz przepisów wewnętrznych. Za wystawianie właściwych dokumentów są odpowiedzialne odpowiednie organy CITES danych państw, a za ich kontrolę - odpowiednie służby celne. W odniesieniu do Unii Europejskiej zasady te dotyczą wyłącznie przywożenia spoza lub wywożenia okazów poza granice Unii.

Szczegółowe omówienie tego zagadnienia wykraczałoby poza zakres tematyczny poradnika. W odniesieniu do rejestracji zwierząt należy jednak zapamiętać, że jeśli deklarowanym źródłem pochodzenia okazu jest inny kraj, jakiś dokument CITES jest konieczny do wykazania legalnego pochodzenia okazu w następujących przypadkach:

- od 1 lipca 1975 r. do 12 marca 1990 r. - jeśli zwierzę sprowadzono z kraju, w którym w tym czasie obowiązywały już przepisy Konwencji¹⁶.
- od 12 marca 1990 r. do 30 kwietnia 2004 r. - w przypadku wszelkiego przywozu z zagranicy
- od 1 maja 2004 r. - w przypadku przywozu spoza Unii Europejskiej.

VI.4. Urodzenie i wyhodowanie w niewoli

Dla celów oceny wniosków o rejestrację należy rozróżnić dwie podstawowe grupy okazów, które zostały urodzone i wyhodowane w niewoli:

1. Okazy, które zostały urodzone i wyhodowane w niewoli zgodnie z prawodawstwem UE w zakresie ochrony fauny i flory. Warunki, jakie muszą być spełnione, aby można było uznać zwierzę jako należące do tej kategorii, określa obecnie art. 54 rozporządzenia Komisji nr 865/2006. Zostały one oparte o zasady określone w Rezolucji 10.16 Konferencji Stron CITES. W pewnym uproszczeniu, warunki te są następujące:

- okazy są poczęte w warunkach kontrolowanych,
- stado hodowlane zostało utworzone zgodnie z prawem i w sposób nieszkodliwy dla gatunku,
- stado hodowlane jest utrzymywane bez wprowadzania do niego osobników żyjących w warunkach naturalnych (pewne wyjątki są dopuszczone),
- stado hodowlane uzyskało, lub jest utrzymywane w taki sposób, że na pewno można w nim uzyskać potomstwo w drugim pokoleniu.

Osobniki gatunków z Aneksu A, które spełniają te warunki, mogą otrzymać świadectwo zwalniające z zakazów, a osobniki gatunków z Aneksu B, które je spełniają (a także osobniki gatunków z Aneksu A, zamieszczone jednocześnie w Aneksie X do rozporządzenia Komisji nr 865/2006) są automatycznie z tych zakazów zwolnione.

Zwykle najwięcej kłopotu nastręcza udokumentowanie i ocena, czy spełniony został warunek drugi. Oznacza on bowiem, że wszyscy przodkowie danego okazu muszą mieć legalne pochodzenie (jeśli konkretni przodkowie nie są znani - zasada ta dotyczy wszystkich osobników stada uczestniczących w rozrodzie). Chodzi bowiem o to, by przeciwdziałać wprowadzaniu do hodowli okazów nielegalnie pozyskiwanych. Jeśli wprowadzenie takich osobników miało kiedykolwiek miejsce, ich potomstwo nie będzie mogło zostać uznane za legalne, niezależnie od tego, ile pokoleń minęło od tego wprowadzenia.

Warto zaznaczyć, że jeśli organ rejestrujący (lub jakikolwiek inny organ - np. policja, prokuratura czy sąd) ma jakiegokolwiek wątpliwości dotyczące spełnienia tych warunków, zgodnie z cytowanym art. 54 powinny się zwrócić z pytaniem do odpowiedniego organu zarządzającego państwem, w którym do owego urodzenia doszło (jeśli w Polsce - to do Ministra Środowiska). Bowiem to właśnie organ zarządzający (a nie np. sądy) mają w tym wypadku zgodnie z prawem UE głos rozstrzygający. Należy przy tym zaznaczyć, że organy te muszą w każdej takiej sprawie przed jej rozstrzygnięciem zasięgnąć opinii odpowiedniego organu naukowego (w Polsce - PROP).

2. Okazy, które zostały urodzone i wyhodowane w niewoli, ale nie spełniają warunków określonych w prawodawstwie UE w zakresie ochrony fauny i flory. Należy zaznaczyć, że nie zawsze niespełnienie warunków określonych w art. 54 rozporządzenia Komisji nr 865/2006 musi oznaczać, że posiadanie danego okazu jest nielegalne. Przeciwnie - w większości okazy takie mogą być posiadane. Zakazy z art. 8 ust. 1 dotyczą bowiem jedynie wykorzystywania do celów zarobkowych (w tym posiadania w celu sprzedaży). Oznacza to, że najczęściej można je wpisać do rejestru. Po to między innymi wprowadzono dwukrotnie okresy przejściowe, umożliwiające wpisanie do rejestru osobników o nieznanym pochodzeniu. Ani takie osobniki, ani ich potomstwo, nie mogą jednak i nigdy nie będą mogły stanowić przedmiotu wykorzystania zarobkowego - w tym sprzedaży. Wskazane jest, aby taką informację podawać w zaświadczeniu o wpisie do rejestru, aby unikać obrotu takimi okazami na podstawie takich zaświadczeń.

¹⁶ Daty, od których w poszczególnych krajach obowiązuje CITES, można sprawdzić w Internecie pod adresem: <http://www.cites.org/eng/disc/parties/chronolo.shtml>. Należy jednak pamiętać, że zestawienie to nie obejmuje państw, które obecnie nie istnieją, a które były stronami CITES - np. ZSRR czy NRD

Nie zawsze jednak można uznać, że posiadanie takich osobników jest dopuszczalne przez prawo, a więc że można je wpisać do rejestru. Oto typowe przypadki, gdy nie jest to możliwe (i które należy zgłosić organom ścigania patrz rozdział X):

- zwierze pochodzi z przestępstwa np. z kradzieży, przemytu przez granicę, z zakupu lub wymiany (czyli uzyskano je w wyniku czynności zabronionej);
- zwierzę jest z gatunku umieszczonego w Aneksie A, a na jego przemieszczenie do nowego posiadacza nie uzyskano zezwolenia potwierdzonego świadectwem.
- posiadanie tego zwierzęcia jest zarobione na podstawie innych przepisów np. dotyczących krajowej ochrony gatunkowej albo posiadania zwierząt niebezpiecznych, a zgłaszający nie legitymuje się zezwoleniem dopuszczającym takie posiadanie.
- posiadacz nie dostarcza jakichkolwiek dokumentów wiarygodnie wskazujących, że posiadał je w sposób legalny.

VI.5. Gatunki objęte innymi ograniczeniami

Czasami gatunki objęte ochroną na podstawie CITES i rozporządzenia Rady nr 338/97 podlegają w Polsce jednocześnie innym ograniczeniom. Przy przyjmowaniu zgłoszeń do rejestru należy brać pod uwagę przede wszystkim następujące grupy przepisów:

- **gatunki objęte ścisłą ochroną gatunkową** dotyczy to sporej liczby gatunków podlegających rejestracji - np. wszystkich ptaków drapieżnych czy sów. Ich posiadanie, przemieszczanie, sprowadzanie z zagranicy i wszelki inny obrót nimi wymagają wyprzedzającego uzyskania zezwolenia Ministra Środowiska. Wbrew pojawiającym się niekiedy próbom interpretacji, dotyczy to także okazów wyhodowanych w niewoli.

- **gatunki stanowiące zagrożenie dla zdrowia lub życia ludzi** lista tych gatunków znajduje się w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 23 sierpnia 2005 r. w sprawie gatunków lub grup gatunków zwierząt niebezpiecznych dla życia i zdrowia ludzi¹⁷. Wejście w życie tego rozporządzenia jest jednak z roku na rok odkładane. Na razie więc należy przyjąć, że lista ta i wynikające z niej ograniczenia nie obowiązują. W przyszłości jednak zapewne jakieś ograniczenia w posiadaniu zwierząt niebezpiecznych zostaną wprowadzone.

- **gatunki inwazyjne, mogące w przypadku uwolnienia do środowiska stanowić zagrożenie dla rodzimej przyrody** ich sprowadzanie do Polski jest zabronione na podstawie art., 120 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody. Nie ma jednak oficjalnej listy takich gatunków. W razie wątpliwości, czy dany gatunek kwalifikuje się do danej kategorii, można zasięgać opinii PROP lub Ministra Środowiska. Przykładem gatunku, którego nie można sprowadzać do Polski na podstawie tych przepisów, jest żółw czerwonolicy *Trachemys scripta elegans* z Aneksu B. oznacza to, że ich sprowadzenie z innych krajów Wspólnoty nie może być uznane za zgodne z prawem.

- **gatunki podlegające szczególnym unormowaniom weterynaryjnym** na podstawie różnych rozporządzeń i dyrektyw wspólnotowych oraz związanych z nimi krajowych przepisów weterynaryjnych, w stosunku do niektórych grup gatunków obowiązują różnorodne zakazy, ograniczenia i zasady dotyczące sprowadzania z zagranicy lub obrotu na terenie kraju. Np. większości ptaków (przede wszystkim z wyjątkiem drobiu) dotyczą przepisy mające zapobiegać rozprzestrzenianiu się ptasiej grypy¹⁸, papugi mogą być przedmiotem handlu wewnątrznijnego jedynie, jeśli są oznakowane i wydano dla nich odpowiednie dokumenty weterynaryjne¹⁹, w przypadku małp i małpiatek ograniczenia dotyczą podmiotów, które mogą nimi handlować¹⁹ i²⁰, a koniowate muszą być m.in. specjalnie oznakowane i posiadać odpowiednie dokumenty²¹. Szczegółowe omówienie tych przepisów wykracza poza zakres niniejszego poradnika. W wypadku wątpliwości, czy warunki określone w przepisach weterynaryjnych zostały spełnione, można zwrócić się o poradę do odpowiedniego inspektoratu weterynarii.

¹⁷ Dz.U. 2006 nr 43 poz. 309, z późn. zm.

¹⁸ Rozporządzenie Komisji (WE) nr 318/2007 z dnia 23 marca 2007 r. ustanawiające warunki dotyczące zdrowia zwierząt dla przywozu niektórych rodzajów ptaków do Wspólnoty i warunki kwarantanny dotyczące takiego przywozu (Dz.Urz.U.E z 2007 r L 084 str. 7-29).

¹⁹ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 lutego 2005 r. w sprawie szczegółowych wymagań weterynaryjnych mających zastosowanie do niektórych gatunków zwierząt (Dz.U. 2005 nr 37 poz. 332, z późn. zm.).
Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt

²⁰ (Dz.U. 2004 nr 69 poz. 625, z późn. zm.).

²¹ Ustawa z dnia 2 kwietnia 2004 r. o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt (Dz.U. 2004 nr 91 poz. 872, z późn. zm.) i rozporządzenia wykonawcze do niej.

VII. ZNAKOWANIE ZWIERZĄT

W jakim celu znakuje się okazy CITES?

Zgodnie z rozporządzeniem Komisji nr 865/2006, aby uzyskać pozwolenia importowe lub eksportowe dla określonych rodzajów okazów albo gatunków, lub różne świadectwa wspólnotowe np. własności osobistej, dla wystawy objazdowej lub do użytku handlowego, konieczne jest unikalne oznakowanie okazów. W ten sposób Komisja Europejska stara się uniemożliwić nielegalne praktyki, polegające m.in. na wielokrotnym wykorzystywaniu tych samych dokumentów dla różnych okazów.

Które okazy są znakowane?

Wymóg znakowania dotyczy przede wszystkim określonych sytuacji, a nie gatunków. Z tego powodu nie można jednoznacznie wskazać, że wszystkie okazy danego gatunku, lub wszystkie okazy z gatunków ujętych w danym aneksie wymagają zawsze unikatowego znakowania. Rozdział XVI rozporządzenia Komisji nr 865/2006, poświęcony w całości zagadnieniu znakowania, szczegółowo określa sytuacje, w których unikatowe oznakowanie okazów jest bezwzględnie wymagane.

W praktyce pracownicy starostw powiatowych odpowiedzialni za rejestrację zwierząt stykają się z informacjami o oznakowaniu, najczęściej w odniesieniu do następujących grup zwierząt:

- a) importowanych spoza UE, pochodzących z hodowli lub działalności ranczerskiej zatwierdzonej przez Konferencję Stron Konwencji, albo z Załącznika I CITES, dla których Konferencja Stron Konwencji zatwierdziła kontyngenty wywozowe;
- b) dla których wystawiono świadectwo własności osobistej, dla wystawy objazdowej lub do użytku handlowego;
- c) wszelkich ptaków importowanych do Wspólnoty po 1 lipca 2007 r.;
- d) wszystkich papug będących przedmiotem handlu między krajami Wspólnoty;
- e) ptaków drapieżnych posiadanych w celach sokolniczych.

Czasami informacje o oznakowaniu mogą nie zostać podane w zgłoszeniu, ale znajdować się w dostarczonych wraz ze zgłoszeniem kopiach dokumentów (np. zezwoleń importowych czy świadectw). Należy wówczas informacje o tym oznakowaniu wpisać do rejestru. W przypadku wniosków dotyczących wykreślenia z rejestru - jeśli posiadacz zgłasza, np. padnięcie części spośród posiadanych znakowanych zwierząt, należy żądać podania informacji, które konkretnie zwierzęta mają być wykreślone (jaki mają nr oznakowania), aby można było wykreślić z rejestru właściwe osobniki. W przypadku jeśli zwierzę już po wpisaniu do rejestru zostanie oznakowane, posiadacz jest zobligowany do zgłoszenia tej informacji staroście w ciągu 14 dni od oznakowania.

W jaki sposób znakuje się poszczególne okazy?

W przypadku wątpliwości, czy przedstawione dokumenty dotyczą rzeczywiście okazów posiadanych przez zgłaszającego, może zaistnieć konieczność kontroli (patrz rozdział IX). Warto w takim wypadku wiedzieć, jakich oznakowań i gdzie należy się spodziewać.

W odniesieniu do okazów żywych ptaków z Aneksu A urodzonych w warunkach hodowlanych, zalecaną formą znakowania są unikatowo oznaczone oraz bezszwowo zamykane obrączki. Należy zwrócić uwagę na ich budowę oraz stan. Dopuszczalne są wyłącznie obrączki pełne, tzn. nieprzerwane, przy czym nie mogą one nosić żadnych śladów wskazujących na próby ich zdejmowania, naprawiania lub jakichkolwiek innych działań. Są one zakładane na nogę młodym ptakom, a ich rozmiar jest tak dobrany, że w momencie gdy zwierzę osiąga wiek dojrzały, nie można ich zsunąć. W sytuacji, gdy dany organ zarządzający przekonany jest, iż obrączkowanie jest niewłaściwą formą znakowania dla danego ptaka z uwagi na jego fizyczne właściwości lub zachowanie, rozporządzenie Komisji nr 865/2006 dopuszcza zastosowanie mikroczipowych transponderów o niezmiennych i niepowtarzalnych numerach, przy czym urządzenia te muszą spełniać normy ISO 11784: 1996 (E) oraz 11785: 1996 (E). Podobne transpondery stosuje się dla ptaków z Aneksu A innych niż te urodzone w niewoli oraz pozostałych kręgowców z Aneksu A (tak więc udając się na kontrolę należy zadbać, aby mieć ze sobą czytnik takich transponderów). Jeśli jednak dany organ zarządzający uzna, iż metoda polegająca na wszczepianiu transponderów jest niebezpieczna i niewłaściwa dla danego okazu, dopuszcza się również użycie

niewpowtarzalnie numerowanych obrączek, opasek, znaków, tatuaży i innych podobnych środków umożliwiających identyfikację poszczególnych okazów.

Należy pamiętać również, że brak jest obecnie aktu prawnego określającego miejsca iniekcji transponderów u zwierząt. Istnieje jednak generalna zasada, że jeżeli to możliwe, powinny być one wszczepiane w lewą część ciała. Grupa Ekspertów ds. Hodowli (Captive Breeding Specialist Group - CBSG) Światowej Unii Ochrony Przyrody (IUCN) opracowała ogólne zalecenia dla kręgowców - gdzie należy umieszczać transpondery w zależności od wielkości danego okazu oraz jego przynależności taksonomicznej. Zalecenia te nie są jednak bezpośrednio transponowane do przepisów wspólnotowych i mogą, ale nie muszą, być wykorzystywane w poszczególnych państwach członkowskich.

Kilka państw UE stosuje w odniesieniu do niektórych typów okazów identyfikację fotograficzną jako sposób „znakowania”. Typowym przykładem takiej identyfikacji mogą być fotografie skorupy żółwi. Układ plam oraz kształt i proporcje tarczy na skorupie posiada u wielu gatunków cechy umożliwiające jednoznaczną identyfikację osobników. Choć obecnie Polska nie stosuje tej metody, mamy obowiązek akceptować oznakowania przyjmowane i stosowane w innych państwach członkowskich UE. W przypadku otrzymania zgłoszenia do rejestru zwierzęcia w ten sposób „oznakowanego”, należy żądać, aby kopia zdjęć była na tyle dobrej jakości, aby umożliwiła identyfikację okazu w podobnym stopniu jak oryginał (zdjęcie zastępuje w tym wypadku nr obrączki czy transpondera). Obecnie kopie wykonane za pomocą fotokopiarki cyfrowej (zwłaszcza barwnej) zapewniają zwykle jakość kopii wystarczającą do tego celu.

Fot. Andrzej Kepel

ZAGADNIENIA PRAKTYCZNE

VIII. DOKUMENTY ZAŁĄCZANE DO ZGŁOSZENIA

VIII.1. Co mają wykazywać dokumenty?

Dla oceny, czy podmiot zgłaszający żywe zwierzę do rejestru spełnił warunki określone w art. 64 ust. 4 pkt 11 oraz ust. 6 ustawy o ochronie przyrody, czyli czy dostarczył kopię dokumentu stwierdzającego legalność pochodzenia zwierzęcia, ważne jest ustalenie, co rozumie się pod pojęciem „legalne pochodzenie zwierzęcia”. Należy przyjąć, że w tym wypadku ustawodawcy chodziło zarówno o to, czy zwierzę to zostało uzyskane na terenie UE lub wprowadzone na jej teren w zgodzie z obowiązującym prawodawstwem, jak i czy podmiot ten wszedł w posiadanie tego zwierzęcia legalnie (i może je posiadać). Celem wprowadzenia systemu rejestracji jest wszak ograniczenie nielegalnego obrotu chronionymi gatunkami. Jednocześnie wprowadzając przepisy przejściowe (opisane w podrozdziale V.1) ustawodawca dopuścił zarejestrowanie (a więc i posiadanie) okazów o nieudokumentowanym pochodzeniu, które znajdowały się na terenie Polski przed 1 maja 2004 r.

Oznacza to, że analizując przedstawione dokumenty, należy kolejno rozważyć trzy zagadnienia:

- A. Czy okaz został legalnie uzyskany lub wprowadzony na teren Wspólnoty?
- B. Czy zgłaszający może legalnie posiadać dany okaz?
- C. Czy zgłaszający wszedł w posiadanie tego okazu w sposób legalny?

Ad. A. Pierwsze uzyskanie lub wprowadzenie do Wspólnoty

Dokumenty mogą wskazywać na następujące pierwotne pochodzenie okazu:

- a. Pierwotne pochodzenie okazu jest nieznanne, ale znajdował się w niewoli na terenie Polski lub Wspólnoty w chwili, gdy zaczęły w stosunku do niego mieć zastosowanie ograniczenia:**
 - a.1) pierwotne pochodzenie okazu jest nieznanne, ale znajdował się on w niewoli na terenie Polski (lub innego kraju Wspólnoty, a do Polski został sprowadzony legalnie, gdy oba te kraje były już członkami UE) w chwili, gdy zaczęły mieć do niego zastosowanie ograniczenia wynikające z CITES, rozporządzenia (EWG) nr 3626/82²², rozporządzenia Rady nr 338/97 lub prawodawstwa krajowego w zakresie ochrony dzikiej fauny i flory;
 - a.2) pierwotne pochodzenie okazu jest nieznanne, ale znajdował się on w niewoli na terenie Polski przed 1 maja 2004 r. i został zgłoszony do rejestru na podstawie przepisów przejściowych.
- b. Wprowadzenie na teren Wspólnoty na podstawie odpowiednich dokumentów CITES:**
 - b.1) wprowadzenie na teren Wspólnoty z morza lub państwa trzeciego;
 - b.2) wprowadzenie na teren państwa wchodzącego obecnie w skład Wspólnoty przed datą jego akcesji do Wspólnoty (wprowadzenie takie mogło nastąpić także z terenu Wspólnoty).
- c. Zgodne z prawem odłowienie z wolności na terenie Wspólnoty:**
 - c.1) odłowienie okazu podlegającego prawnym ograniczeniom dotyczącym odławiania (np. podlegającego ochronie gatunkowej) przez uprawniony podmiot na podstawie odpowiedniego zezwolenia wydanego przez upoważniony organ;
 - c.2) odłowienie okazu, który w chwili i w miejscu odławiania nie podlegał ograniczeniom dotyczącym odławiania.
- d. Urodzenie okazu w legalnej hodowli na terenie Polski lub Wspólnoty:**
 - d.1) urodzenie i wyhodowanie okazu w niewoli przy spełnieniu wszystkich warunków określonych w art. 54 rozporządzenia Komisji nr 865/2006;
 - d.2) urodzenie i wyhodowanie okazu z legalnie posiadanych okazów rodzicielskich (lub stada hodowlanego), jednak bez spełnienia wszystkich warunków określonych w cytowanym wyżej art. 54.
- e. Orzeczenie przypadku przez odpowiedni organ państwa członkowskiego UE:**
 - e.1) po orzeczeniu przypadku w stosunku do okazu gatunku z aneksu B, C lub D sprzedano go na podstawie decyzji odpowiedniego organu państwa członkowskiego - zgodnie z postanowieniami art. 8 ust. 6 rozporządzenia Rady nr 338/97;
 - e.1) po orzeczeniu przypadku w stosunku do okazu z aneksu AD nie podjęto decyzji o jego sprzedaży, lecz przekazano go jakiemuś podmiotowi w posiadanie.
- f. Inne pochodzenie:**
 - f.1) inne, nietypowe, nieprzewidziane powyżej pochodzenie prawdopodobnie legalne (może dotyczyć zwłaszcza dokumentów wskazujących na legalne pochodzenie przewidziane w przepisach szczególnych innych krajów Wspólnoty) - w takich przypadkach wskazana jest konsultacja z biegłym lub z organem zarządzającym CITES danego państwa, dotycząca weryfikacji legalności;
 - f.2) inne pochodzenie - nielegalne, związane ze złamaniem różnych przepisów (w tym wszelkie sprowadzenie, odłowienie lub wyhodowanie z naruszeniem prawa).

²² Daty, w których dla poszczególnych gatunków zaczęły obowiązywać ograniczenia wynikające z przepisów wspólnotowych i CITES, można znaleźć w Internecie na stronie <http://www.unep-wcmc.org/eu/taxonomy>.

Ad. B. Prawo do posiadania okazu

Drugim etapem oceny dokumentów pod kątem legalności pochodzenia okazu jest sprawdzenie, czy zgłaszający miał prawo wejść w jego posiadanie (niezależnie od sposobu tego wejścia). W tym celu należy odpowiedzieć na następujące 4 pytania:

- a. Jeśli okaz należy do gatunku zamieszczonego w Aneksie A rozporządzenia Rady nr 338/97 - czy spełnione są warunki uprawiające do jego posiadania?
Okaz taki musi spełnić jeden z następujących trzech warunków:
 - gatunek jest zamieszczone w Aneksie X do rozporządzenia Komisji nr 865/2006, albo
 - okaz został urodzony i wyhodowany w niewoli zgodnie z warunkami określonymi w art. 54 rozporządzenia Komisji nr 865/2006, albo
 - dla okazu wydano jedno z zezwoleń CITES lub świadectw wspólnotowych, dopuszczających do jego posiadania w danej lokalizacji (najczęściej będzie to tzw. świadectwo przewozu żywych okazów).
- b. Czy okaz nie należy do gatunku objętego w Polsce ochroną gatunkową?
Jeśli należy - w obecnym stanie prawnym posiadacz przed wejściem w jego posiadanie musi uzyskać zezwolenie Ministra Środowiska (w wypadku gatunku objętego ochroną ścisłą lub częściową) lub odpowiedniego wojewody (w wypadku gatunku objętego ochroną częściową). Zezwolenia wymagają też wszelkie inne czynności objęte zakazami w stosunku do gatunków chronionych np. przewożenie, sprzedaż, kupno. Zasady te dotyczą także okazów urodzonych i wyhodowanych w niewoli²³.
- c. Czy okaz nie jest gatunkiem niebezpiecznym dla życia i zdrowia ludzi, którego posiadanie jest objęte zakazem lub ograniczeniami?
Jak zaznaczono w podrozdziale VI.5, przepisy dotyczące gatunków niebezpiecznych jeszcze nie obowiązują. Gdy wejdą w życie w przypadku gatunków, których będą dotyczyły należy sprawdzić, czy dany podmiot jest uprawniony do ich posiadania.
- d. Czy danego okazu, gatunku lub podmiotu nie dotyczą inne ograniczenia prawne?
Ograniczenia takie mogą wynikać np. z wyroku sądu lub innych przepisów szczególnych - np. weterynaryjnych.

Ad. C. Wejście w posiadanie okazu przez zgłaszającego

Ocena sposobu wejścia przez zgłaszającego w posiadanie okazu jest ostatnim, ale bardzo ważnym etapem analizy dokumentów świadczących o jego pochodzeniu. Sposoby tego wejścia w posiadanie, z zastrzeżeniem warunków podanych w punkcie B, można podzielić na 3 grupy:

- a. Zgłaszający jest pierwszym znanym posiadaczem okazu na terenie Wspólnoty.
W takim wypadku za legalne wejście w posiadanie można uznać przypadki opisane w punkcie A, we wszystkich opcjach podpunktów a-e, a ich ocena miała już miejsce w pierwszym etapie.
- b. Zgłaszający otrzymał okaz w posiadanie od innego podmiotu znajdującego się na terenie Wspólnoty, na zasadach niekomercyjnych (całkowicie bezpłatnie i bez świadczeń wzajemnych).
Dotyczy to przede wszystkim: darowizny, spadku, czasowego użyczenia lub oddania w depozyt. Taka forma zmiany posiadacza jest dopuszczalna w odniesieniu do wszystkich okazów, których pierwotne uzyskanie zostało opisane punkcie A we wszystkich opcjach podpunktów a-d, opcji e.1, a także w opcji e.2 jeśli forma przekazania (np. w depozyt) nie wykluczała możliwości dalszego przekazywania. Również w przypadku opcji f.1 w przypadku potwierdzenia jej legalności.
- c. Zgłaszający wszedł w posiadanie okazu w formie zakupu, wymiany, wynajmu, zastawu czy innej formy odpłatnej (związanej z jakimkolwiek świadczeniem wzajemnym).
Przy ocenie legalności uzyskania okazu na zasadach odpłatnych istotne znaczenie ma to, w których aneksach rozporządzeń wspólnotowych zamieszczony jest dany gatunek (lub inna odpowiednia jednostka systematyczna):

- W przypadku okazów gatunków z **aneksów C i D** rozporządzenia Rady nr 338/97 nabytych od innego podmiotu znajdującego się na terenie Wspólnoty, przekazanie posiadania na zasadach komercyjnych jest dopuszczalne w odniesieniu do wszystkich okazów posiadających pochodzenie pierwotne opisane w punkcie A we wszystkich opcjach podpunktów a-e, a także w opcji f.1 w przypadku potwierdzenia jej legalności.

- W przypadku okazów gatunków z **Aneksu B** (a także gatunków z Aneksu A, zamieszczonych jednocześnie w Aneksie X rozporządzenia Komisji nr 865/2006, o ile zostały urodzone i wyhodowane w niewoli zgodnie z warunkami określonymi w art. 54 tego rozporządzenia) zgodnie z art. 8 ust. 5 rozporządzenia Rady nr 338/97 ich komercyjne nabycie na terenie Wspólnoty jest dopuszczalne jedynie w wypadku możliwego do potwierdzenia, w pełni legalnego pochodzenia (zgodnego zarówno z prawem krajowym i wspólnotowym

²³ Szczegółowe objaśnienie zagadnień związanych za zbiegiem ochrony gatunkowej z przepisami wspólnotowymi dotyczącymi ograniczeń w handlu znajduje się w opinii PROP dostępnej w Internecie pod adresem http://www.salamandra.org.pl/cites/dokumenty/cites-ochrona_gatunkowa.pdf.

w dziedzinie ochrony fauny i flory, jak i CITES, mającym w stosunku do niego zastosowanie w chwili uzyskania). Oznacza to, że wejście w posiadanie na zasadach odpłatnych jest dopuszczalne w odniesieniu do okazów o pochodzeniach pierwotnych opisanych w punkcie A w następujących opcjach: b.1, b.2, c.1, c.2 (wyłącznie w odniesieniu do taksonów rodzimych dla kraju, w którym należące do nich okazy odłowiono), d.1²⁴, e.1. W przypadku opcji f.1 dopuszczalność nabycia na zasadach odpłatnych wymaga indywidualnej oceny eksperckiej.

- W przypadku okazów gatunków z **Aneksu A** (z wyjątkiem gatunków zamieszczonych jednocześnie w Aneksie X rozporządzenia Komisji nr 865/2006, które zostały urodzone i wyhodowane w niewoli zgodnie z warunkami określonymi w art. 54 tego rozporządzenia) wszelkie zarobkowe wykorzystanie - w tym sprzedaż, najem itp. - wymaga uprzedniego indywidualnego zwolnienia okazu z zakazów określonych w art. 8 ust. 1 rozporządzenia Rady nr 338/97 przez odpowiedni organ zarządzający jednego z państw Wspólnoty. Zwolnienie takie musi być potwierdzone przez jeden z następujących dokumentów:
 - oryginalne świadectwo wspólnotowe, zwalniające okaz z zakazów;
 - oryginalna „kopia dla posiadacza” zezwolenia importowego wydanego dla tego okazu, pod warunkiem, że organ wydający zaznaczył w niej, że sprowadzany okaz jest zwolniony z zakazów.

VIII.2. Rodzaje dokumentów

W praktyce do zgłoszenia do rejestru mogą być dołączane następujące rodzaje dokumentów, mające potwierdzać pochodzenie zgłaszanego okazu:

- a. Oryginał lub oryginalna kopia dla posiadacza (rodzaj dokumentu będzie zależał od gatunku, kraju pochodzenia oraz daty przywozu):
 - zezwolenia CITES na import do Polski lub jednego z krajów Wspólnoty,
 - zezwolenia CITES na eksport okazu z innego kraju pochodzenia,
 - świadectwa CITES powrotnego wywozu okazu z innego kraju,
 - wspólnotowego zgłoszenia importowego,
 - świadectwa CITES legalnego pochodzenia, wydanego przez właściwy do tego organ kraju wywozu lub powrotnego wywozu (spoza UE).Na każdym z tych dokumentów musi znajdować się potwierdzenie służb celnych, że zgłoszono przywóz podczas przekraczania granicy Polski lub Wspólnoty (dokumenty mogą świadczyć o legalnym wwiezieniu okazu na teren Polski lub innego kraju UE).
- b. Dokument potwierdzający, że zwierzę z taksonu rodzimego zostało legalnie schwytane w Polsce lub innym kraju (np. zezwolenie właściwego organu na schwytanie w środowisku zwierzęcia objętego ochroną gatunkową lub dowody, że zwierzę zostało legalnie schwytane przed objęciem go ochroną gatunkową).
- c. Dokumenty potwierdzające, że dany okaz z gatunku obcego faunie Polski lub innego państwa Wspólnoty został w nim legalnie schwytany, a jego pochodzenie w tym państwie nie jest znane (mogą to być np. zeznania świadków, dokumentacja fotograficzna itp.). Okazy uzyskane w ten sposób nie mogą być przedmiotem wykorzystania komercyjnego (patrz rozdział XI punkt 4 i przypis do niego).
- d. Zezwolenie na czynności objęte zakazami innymi niż odłów (np. posiadanie, sprzedaż, kupno, transport) w odniesieniu do taksonów objętych w Polsce ochroną gatunkową, wydane przez: Ministra Środowiska w przypadku ochrony częściowej lub ścisłej, albo wojewody w przypadku ochrony częściowej.
- e. Jedno ze wspólnotowych świadectw, np.: dla wystawy objazdowej, własności osobistej, przewozu żywych okazów, do użytku handlowego. Każde z tych świadectw może poświadczать inne fakty - w zależności od ich rodzaju i zawartych w nich informacji i zastrzeżeń. Zakres informacji, o których mogą świadczyć, wynika przede wszystkim z przepisów rozporządzenia Komisji nr 865/2006.
- f. Dokument świadczący o urodzeniu tego zwierzęcia w niewoli. Przy analizie tego, do czego uprawnia taki dokument, należy zwrócić uwagę przede wszystkim na:
 - datę urodzenia.
 - spełnienie (bądź nie) warunków umożliwiających uznanie okazu za urodzonego i wyhodowanego w niewoli zgodnie z prawodawstwem obowiązującym w zakresie ochrony dzikiej fauny i flory, w tym w szczególności art. 54 rozporządzenia Komisji nr 865/2006 oraz Rezolucji CITES nr 10.16. Obecnie w Polsce organem właściwym do wydawania zaświadczeń o urodzeniu w niewoli jest powiatowy lekarz weterynarii. Jednak dla wykazania spełnienia wszystkich warunków określonych w CITES

²⁴ Omówienie niedopuszczalności komercyjnego wykorzystania okazów z Aneksu B urodzonych w niewoli, lecz nie spełniających warunków art. 54 rozporządzenia Komisji nr 865/2006, jest dostępne w Internecie pod adresem <http://www.salamandra.org.pl/cites/dokumenty/handel54.pdf>.

i prawodawstwie wspólnotowym (niezbędne w przypadku komercyjnego wykorzystywania okazu) może być konieczne przedstawienie także innych dokumentów - np. świadczących o pochodzeniu rodziców oraz dotyczących warunków prowadzenia hodowli lub liczby otrzymanych w niej pokoleń danego gatunku. Dokumentem potwierdzającym pochodzenie w hodowli może być także wypis z rejestru hodowlanego ogrodu zoologicznego (np. raport ARKS) - on także wymaga analizy pod kątem spełnienia wspomnianych wyżej warunków.

- g. Zaświadczenie o wpisaniu zwierzęcia do rejestru prowadzonego przez starostę na podstawie przepisów przejściowych.
- h. Faktura, rachunek, umowa kupna lub darowizny albo inny dokument potwierdzający w sposób nie budzący wątpliwości wejście w posiadanie okazu na terenie Polski lub WE przed objęciem gatunku, do którego należy, przepisami UE lub CITES (czyli przed 1 lipca 1975 r. albo przed dniem, w którym dany gatunek został dodany do załącznika CITES lub aneksu rozporządzenia wspólnotowego).
- i. Dokument potwierdzający w sposób nie budzący wątpliwości, że to konkretne zwierzę gatunku obcego rodzimej faunie znajdowało się w Polsce przed wejściem w nasz kraj w życie przepisów CITES, czyli przed 12 marca 1990 r., np. faktura zakupu z podaniem oznakowania lub cech szczególnych, dokumentacja weterynaryjna.
- j. Dokument potwierdzający w sposób nie budzący wątpliwości, że to konkretne zwierzę objęte przepisami WE, lecz nie objęte CITES (np. żółw czerwonolicy) znajdowało się w Polsce lub w innym z państw nowoprzyjętych do UE przed dniem akcesji, np. faktura zakupu z podaniem oznakowania lub cech szczególnych, dokumentacja związana z oznakowaniem, zaświadczenie o rejestracji u starosty.
- k. Dokument potwierdzający, że w stosunku do okazu zasądzono przepadek na terenie Polski lub innego państwa Wspólnoty, a następnie został przez właściwy dla danego państwa organ:
 - wprowadzony do obrotu zgodnie z art. 8 ust. 9 Rozp. nr 338/97, albo
 - przekazany nieodpłatnie w posiadanie (np. w depozyt).
- l. Inne dokumenty świadczące o sposobie wejścia w posiadanie zwierzęcia np. umowa darowizny lub użyczenia, dokumenty wskazujące na otrzymanie okazu w spadku, faktury, rachunki, inna dokumentacja dotycząca transakcji (potrzebne przede wszystkim do oceny legalności wejścia w posiadanie okazu, o której mowa w podrozdziale VIII.1, punkt C).
- m. Dokument uznawany przez inne państwo członkowskie, jako wystarczający dowód świadczący o legalnym pochodzeniu okazu. W razie wątpliwości, należy potwierdzić, czy dokument spełnia ten warunek. Można to zrobić zwracając się z pytaniem bezpośrednio do organu zarządzającego odpowiedniego państwa (rozwiązanie zalecane)²⁵ lub za pośrednictwem polskiego Ministerstwa Środowiska).

UWAGA: W żadnym wypadku nie jest to lista dokumentów, które należy automatycznie uznawać za wystarczające do wykazania, że okaz ma legalne pochodzenie. To są dokumenty, które mogą być pomocne przy opisanej w podrozdziale VIII.1 trójstopniowej analizie legalności pochodzenia. Za spełnienie warunku podanego w art. 64 ust 6 ustawy o ochronie przyrody można uznać jedynie dostarczenie kompletu dokumentów, umożliwiających ocenę dotyczącą legalnego pochodzenia. Czasami rzeczywiście może to być jeden dokument (np. „kopia dla posiadacza” zezwolenia na import okazu, wystawiona na zgłaszającego okaz do rejestru), a czasami takich dokumentów potrzeba będzie wiele. Np. w przypadku jastrzębia odłowionego na wolności przez osobę X, zgłaszanego do rejestru przez osobę Y, mogą to być następujące 4 uzupełniające się dokumenty:

- zezwolenie Ministra Środowiska na odłowienie i posiadanie jastrzębia przez osobę X,
- zezwolenie Ministra Środowiska na przewóz i posiadanie jastrzębia przez osobę Y,
- wspólnotowe świadectwo dla przewozu żywego okazu do nowej lokalizacji u osoby Y,
- umowa darowizny (lub użyczenia) okazu przez osobę X osobie Y.

Gdyby np. zamiast ostatniego z tych dokumentów przedstawiono fakturę sprzedaży ptaka, należałoby powiadomić organy ścigania, gdyż sprzedaż ptaka z gatunku z Aneksu A, dla którego nie wystawiono świadectwa zwalniającego z zakazu sprzedaży i kupna, stanowiłby przestępstwo.

VIII.3. Zasady kopiowania dokumentów

Zgodnie z art. 64 ust. 9 ustawy o ochronie przyrody, podmioty prowadzące działalność gospodarczą w zakresie handlu zwierzętami z gatunków podlegających ograniczeniom na podstawie przepisów prawa Unii Europejskiej (dotyczy to także podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w zakresie hodowli zwierząt na sprzedaż), gdy posiadają lub sprzedają zwierzęta objęte ograniczeniami Unii Europejskiej (aneksy A, B, C i D do rozporządzenia Rady nr 338/97) są obowiązane do posiadania i przekazywania wraz ze sprzedawanym zwierzęciem oryginału lub kopii dokumentu stwierdzającego legalność jego pochodzenia.

²⁵ Przykładowy wzór pisma z zapytaniem po angielsku (języku najczęściej stosowanym w korespondencji między organami CITES) można znaleźć w Internecie, pod adresem: <http://www.salamandra.org.pl/cites/dokumenty/zapytanieMA.doc>

Zgodnie z tym przepisem, dla ważności kopii powinna ona być przez podmiot sprzedający zaopatrzona w:

- 1) **numer** nadawany według numeracji ciągłej,
- 2) **datę** wystawienia kopii,
- 3) **pieczęć** (podmiotu sprzedającego),
- 4) **podpis** osoby sprzedającej (np. właściciela firmy lub upoważnionego przez niego sprzedawcy),
- 5) **informację o liczbie** zwierząt, dla których kopia ta została wystawiona,
- 6) **informacje o przynależności gatunkowej** osobników, dla których wystawiana jest ta kopia (tylko wówczas, jeżeli kopiowany dokument dotyczy więcej niż jednego gatunku).

Kopie, które nie spełniają tych warunków, nie są ważne i nie należy ich uznawać (wystawianie większej liczby nienumerowanych kopii, niż liczba osobników, których dotyczy dokument, jest często stosowaną metodą wprowadzania do obrotu zwierząt pochodzących z nielegalnego źródła, podobnie jak kopiowanie dokumentów przez podmioty do tego nieuprawnione - patrz rozdział XI, punkt 2).

Dopuszczalne jest kopiowanie kopii wystawionych przez podmiot sprzedający zwierzęta danemu sprzedawcy (np. przez hurtownię). Jednak aby taka kopia z kopii była ważna, na każdym etapie kopiowania trzeba spełnić wszystkie ustawowe wymagania.

W przypadku sprzedaży okazów z Aneksu A rozporządzenia Rady nr 338/97 na podstawie świadectw wspólnotowych zwalniających okazy z zakazów (lub ew. oryginalnych „kopii dla posiadacza” zezwoleń importowych wydanych dla tych okazów, na których organ wydający zaznaczył, że okazy te są zwolnione z zakazów), prawo wspólnotowe nie dopuszcza stosowania jakichkolwiek kopii tych dokumentów. Wymagane jest posiadanie i przekazywanie ich oryginałów.

IX. MOŻLIWOŚCI KONTROLI

Z kompetencją starosty w zakresie prowadzenia rejestru immanentnie jest związany obowiązek ustalenia w każdym przypadku prawdy obiektywnej, a w sytuacji istnienia uzasadnionego podejrzenia co do rzetelności zgłoszenia, prawidłowości lub autentyczności dokumentów stanowiących podstawę zgłoszenia - usunięcia wątpliwości i weryfikacji prawdziwości zgłaszanych faktów lub przedkładanych dokumentów.

Obowiązek przeprowadzenia w niezbędnym zakresie postępowania wyjaśniającego wynika z ogólnej zasady, w myśl której organ administracji przed wydaniem rozstrzygnięcia bądź podjęcia innej czynności rodzącej skutki prawne musi ustalić, czy zachodzą ustawowe przesłanki wydania rozstrzygnięcia lub podjęcia danej czynności.

Jeżeli chodzi o czynności *stricte* kontrolne, to ustawowego umocowania dla prowadzenia ich przez starostę należy upatrywać w treści art. 379 ustawy Prawo ochrony środowiska²⁶. Przyjmuje się, że artykuł ten nie ogranicza obowiązku tylko do zadań wynikających z tej, a kontrola powinna dotyczyć wszystkich przepisów pozostających we właściwości wskazanych organów²⁷. W ust. 1 tego artykułu przyjęto, iż czynności kontrolne mogą obejmować przestrzeganie i stosowanie przepisów ochrony środowiska w zakresie objętym właściwością danego organu. Z kolei z ust. 2 wynika, że starosta może do wykonywania funkcji kontrolnych upoważnić podległych mu pracowników starostwa. Względy natury racjonalnej przemawiają za tym, aby upoważnienie miało charakter generalny, powinno to w sposób znaczący przyspieszyć postępowanie, a jednocześnie zwiększyć efektywność przeprowadzanych kontroli²⁸. Oczywiście upoważnienie może być również udzielane do konkretnej sprawy (do pojedynczej kontroli).

Należy zwrócić uwagę na konieczność spełnienia dodatkowych warunków w sytuacji, kiedy podmiotem kontrolowanym będzie przedsiębiorca. Warunki te szczegółowo reguluje rozdział 5 pt. „Kontrola przedsiębiorcy” ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej²⁹. Co prawda na podstawie art. 64 ust. 2 pkt 2 ustawy o ochronie przyrody zwolnione z obowiązku rejestracji okazów są osoby prowadzące działalność gospodarczą w zakresie obrotu zwierzętami należącymi do gatunków, podlegających ograniczeniom na podstawie przepisów prawa UE (przede wszystkim hurtownie i sklepy zoologiczne). Zwolnienie nie dotyczy jednak przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą innego rodzaju niż handel zwierzętami.

Upoważnienie do kontroli starosta może udzielić wyłącznie pracownikom starostwa, zatrudnionym na umowę o pracę. Nie ma podstaw do udzielenia takiego upoważnienia pracownikom innych jednostek organizacyjnych, innych służb, inspekcji lub straży, a także przedstawicielom organizacji pozarządowych. Wymienione ograniczenie pozostaje bez wpływu na uprawnienia kontrolne służb, inspekcji i straży, które wprost wynikają z odrębnych regulacji, w tym zwłaszcza określających ich ustrój i tryb działania. Daleko idące uprawnienia kontrolne w omawianym zakresie posiadają w szczególności Policja, Inspekcja Ochrony Środowiska, Inspekcja Weterynaryjna, Straż Graniczna, Służba Celna.

²⁶ Dz.U. 2008 nr 25 poz. 150.

²⁷ Min.: Górski M, 2001. *Podział kompetencji administracji publicznej w dziedzinie ochrony środowiska, w świetle przepisów nowego systemu prawa. Kto za to odpowiada?*, Ekoprofit, nr 10: 17 ss.

²⁸ Gruszecki K, 2005. *Ustawa o ochronie przyrody. Komentarz*. Kantor Wydawniczy Zakamczyce, Kraków: 579 ss.

²⁹ Dz. U. 2007 nr 155 poz. 1095, z późn. zm.

Zgodnie z ust. 3 omawianego art. 379 osoba wykonująca kontrolę w imieniu starosty, jest uprawniona do:

- 1) wstępu wraz z rzeczoznawcami i niezbędnym sprzętem przez całą dobę na teren nieruchomości, obiektu lub ich części, na których prowadzona jest działalność gospodarcza, a w godzinach od 6 do 22 - na pozostały teren;
- 2) przeprowadzania badań lub wykonywania innych niezbędnych czynności kontrolnych;
- 3) żądania pisemnych lub ustnych informacji oraz wzywania i przesłuchiwanie osób w zakresie niezbędnym do ustalenia stanu faktycznego;
- 4) żądania okazania dokumentów i udostępnienia wszelkich danych mających związek z problematyką kontroli.

Uprawnienia przepis określa wyczerpująco, co oznacza, iż nie ma podstaw do prowadzenia przez osoby wykonujące kontrolę innych czynności niż wymienione.

Jak z powyższego wyliczenia wynika, zakres uprawnień osób prowadzących kontrolę jest na tyle szeroki, że pozwala rozstrzygnąć większość wątpliwości co do stanu faktycznego w danej sprawie (np. co do rzeczywistego gatunku, płci, czy wieku zgłaszanego okazu, rzeczywistej liczby deklarowanych okazów, zgodności ich oznakowania z danymi w przedstawianych dokumentach), jak i umożliwia sprawdzenie wymogów formalnych (np. autentyczności zezwolenia importowego lub zaświadczenia powiatowego lekarza weterynarii o urodzeniu okazu w niewoli).

Warto zwrócić uwagę, iż w ramach kontroli upoważniony pracownik starostwa posiada prawo wstępu na teren obiektu wraz z rzeczoznawcą. Oznacza to, że w przypadku uzasadnionego podejrzenia o stosowanie przez danego posiadacza okazu praktyk mających na celu wprowadzenie organu rejestracyjnego w błąd (podejrzenie to może stanowić wynik informacji pochodzącej z dowolnego źródła, lub wiedzy i doświadczenia samego organu) starosta może powołać rzeczoznawcę celem weryfikacji informacji, wymagającej specjalistycznej wiedzy, także „na miejscu”.

Do rzeczoznawcy przywołanego do udziału w kontroli poprzez analogię znajdują zastosowanie przepisy o biegłych. Opinia rzeczoznawcy będzie miała charakter opinii biegłego w rozumieniu art. 84 kodeksu postępowania administracyjnego³⁰ i jako taka będzie stanowiła dowód w sprawie.

Warto zwrócić uwagę na gwarancję prawidłowości kontroli, którą przewiduje art. 379 ust. 6 ustawy Prawo ochrony środowiska. Wymieniony przepis nakłada na podmioty kontrolowane obowiązek umożliwienia przeprowadzenia kontroli. Naruszenie tego obowiązku obwarowane jest sankcją karną³¹, w związku z czym, w przypadku kiedy kontrolujący urzędnicy napotykają działania lub zaniechania kontrolowanego, utrudniające kontrolę powinni o tym zawiadomić Policję.

X. SKUTKI PRAWNE NIEZGŁOSZENIA OKAZU DO REJESTRU ORAZ ODMOWY REJESTRACJI

Rejestracja przez starostę okazów płazów, gadów, ptaków i ssaków należących do gatunków, podlegających ograniczeniom na podstawie przepisów prawa Unii Europejskiej stanowi dodatkowe zabezpieczenie, jakie ustawodawca wprowadza, aby zmniejszyć zainteresowanie osobnikami pochodzącymi z nielegalnego źródła i z uwzględnieniem tego aspektu należy poszukiwać rozwiązań zarówno w sytuacjach, w których podmiot zobowiązany w ogóle nie dokonuje zgłoszenia, jak i w sytuacjach, kiedy względy formalne będą stanowić przeszkodę do dokonania rejestracji.

W drugim z przypadków chodzi przede wszystkim o sytuacje, w których wniosek zgłaszającego nie będzie zawierał wszystkich danych, które podlegają wpisaniu do rejestru (wymienionych w art. 64 ust. 4 ustawy o ochronie przyrody), a wezwany do usunięcia braków zgłaszający nie będzie ich w stanie usunąć w terminie wyznaczonym przez starostę, jak również - kiedy kontrola wykaże, iż dane deklarowane we wniosku lub załączone do niego dokumenty nie są wiarygodne. Starosta - w świetle niespełnienia przez wnioskodawcę ustawowych przesłanek do dokonania rejestracji musi w takiej sytuacji odmówić wpisu danego okazu lub okazów do rejestru. O ile wpis do rejestru, jako czynność materialnotechniczna nie wymaga wydania żadnego odrębnego rozstrzygnięcia (ani postanowienia, ani decyzji), to odmowa dokonania wpisu wymaga formy decyzji administracyjnej³². Stronie niezadowolonej służy odwołanie do samorządowego kolegium odwoławczego, które należy złożyć w terminie 14 dni od daty doręczenia decyzji, za pośrednictwem starosty, który tę decyzję wydał. W dalszej kolejności, w przypadku niekorzystnego rozstrzygnięcia w kwestii odwołania przez organ II instancji, przysługuje prawo złożenia skargi do wojewódzkiego sądu administracyjnego. Istotne z punktu widzenia praktyki

³⁰ Dz.U. 2000 nr 98 poz. 1071, z późn. zm.

³¹ Art. 225 § 1 kodeksu karnego (Dz. U. 1997 nr 88 poz. 553, z późn. zm.) przewiduje, że kto osobie uprawnionej do przeprowadzenia kontroli w zakresie ochrony środowiska lub osobie przybranej jej do pomocy udaremnia lub utrudnia wykonanie czynności służbowych, ten podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

³² Wymóg zachowania takiej formy w przypadku odmowy wpisu do określonej ewidencji lub rejestru publicznego wynika z ustalonej w tym przedmiocie linii orzeczniczej sądów administracyjnej (np. wyrok NSA z 27 lipca 1981 r., SA 767/81, OSPiKA 1983, z. 3, poz. 50; uchwała SN z dnia 31 października 1991 r., III AZP 6/9, OSP 1992, z. 9, poz. 134).

pozostają kwestie, czy i jakie dalsze działania starosta powinien podjąć w przypadku odmowy wpisu okazu do rejestru. O spełnieniu obowiązku zgłoszenia do rejestru można mówić dopiero wówczas, gdy starosta w oparciu o złożony wniosek wprowadzi do rejestru odpowiedni wpis. Obowiązek „zgłoszenia do rejestru” należy bowiem interpretować jako synonim „uzyskania wpisu w rejestrze”. Świadczy o tym użycie w takim znaczeniu zwrotu „zgłoszenia do rejestru” w art. 64 ust. 5 ustawy o ochronie przyrody oraz wykładnia funkcjonalna i celowościowa całości regulacji dotyczącej instytucji rejestracji okazów podlegających ograniczeniom w obrocie.

Niezgłoszenie okazu do rejestru stanowi wykroczenie określone w art. 127 pkt 3 ustawy o ochronie przyrody. Nieujawnienie okazów w rejestrze skutkuje również tym, że nie mogą one stanowić przedmiotu legalnego obrotu (choć sam fakt wpisania do rejestru nie upoważnia do takiego obrotu).

Na równi z okazem niezgłoszonym należy traktować okaz, którego starosta odmówił wpisania do rejestru, bądź to w związku z niespełnieniem wymagań formalnych, bądź w sytuacji, gdy wyniki kontroli wykazały, iż deklarowane przez zgłaszającego dane nie mają odzwierciedlenia w rzeczywistości. W obu przypadkach stan faktyczny należy kwalifikować pod kątem zaistnienia wykroczenia, o którym mowa w art. 127 pkt 3 ustawy o ochronie przyrody³³.

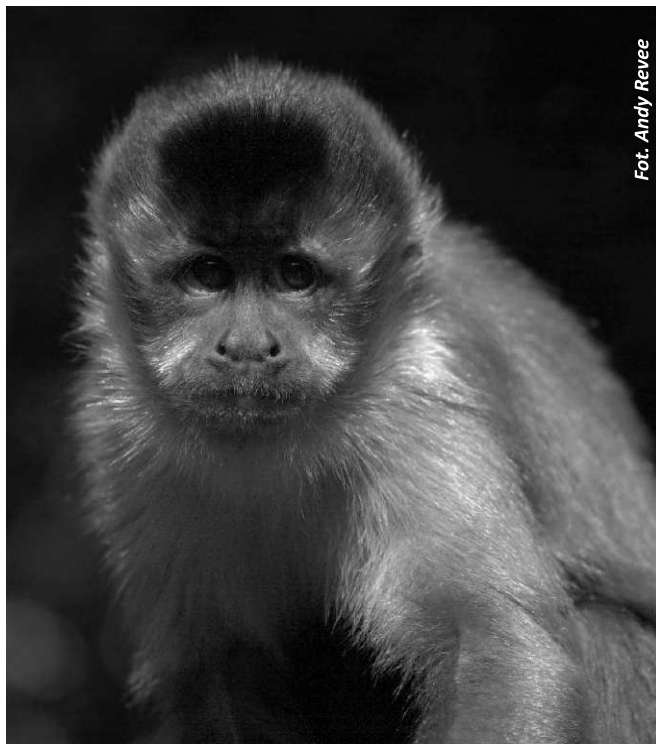
W sytuacji stwierdzenia wskazanego wykroczenia staroście służą następujące środki prawne:

- a) na podstawie art. 379 ust. 4 ustawy Prawo ochrony środowiska - korzystając z uprawnień oskarżyciela publicznego w sprawach o wykroczenia przeciwko ochronie środowiska - powinien skierować do sądu grodzkiego wniosek o ukaranie obwinionego o popełnienie takiego wykroczenia;
- b) na podstawie art. 379 ust. 5 ustawy Prawo ochrony środowiska może wystąpić do wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska o podjęcie działań, do których upoważniony jest ten organ (Przedewszystkim chodzi o uprawnienia, których przy kontroli starosta nie ma, na przykład do wstępu wraz z pracownikami pomocniczymi, rzeczoznawcami i z niezbędnym sprzętem przez całą dobę do środków transportu, pobierania próbek, przeprowadzania niezbędnych badań lub wykonywania innych czynności kontrolnych. Wojewódzki inspektor ochrony środowiska może wystąpić z wnioskiem do właściwego miejscowo komendanta Policji o pomoc, jeżeli jest to niezbędne do przeprowadzenia czynności kontrolnych, a komendant jest obowiązany do zapewnienia takiej pomocy.)³⁴;
- c) w przypadku popełnienia przestępstwa przez przedsiębiorcę może wystąpić do właściwego miejscowo wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, aby organ ten na podstawie art. 78 ust. 3 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej wydał decyzję wstrzymującą wykonywanie działalności gospodarczej na czas niezbędny, nie dłuższy niż 3 dni.

Należy zwrócić uwagę, iż w związku z dokonywaniem zgłoszeń zgłaszający nierzadko dopuszczają się praktyk, które można kwalifikować jako przestępstwa.

W szczególności chodzi o sytuacje, w których zgłaszający do rejestru zmierza do uzyskania zaświadczenia o wpisie wyłącznie po to, aby owo zaświadczenie wykorzystać następnie jako „inny dokument stwierdzający legalność pochodzenia zwierzęcia”³⁵, który miałby umożliwić dalszy obrót okazami pochodzącymi z nielegalnego źródła.

W celu uzyskania takiego zaświadczenia osoby prowadzące działalność gospodarczą w zakresie obrotu zwierzętami należącymi do gatunków, podlegających ograniczeniom na podstawie przepisów prawa UE, dokonują zgłoszeń, w których

³³ Przepis stanowi, iż kto umyślnie nie zgłasza do rejestru, o którym mowa w art. 64 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody posiadanych lub hodowanych zwierząt podlega karze aresztu albo grzywny.

³⁴ Kompetencje IOŚ określa ustawa z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz.U. z 2007 r., Nr 44, poz. 287, z późn. Zm.).

³⁵ Zgodnie z art. 64 ust. 4 pkt 11 lit. d ustawy o ochronie przyrody taki „inny dokument” jest równoważny zezwoleniu na import zwierzęcia do kraju, zezwoleniu na schwytanie zwierzęcia w środowisku i dokumentowi wydanemu przez powiatowego lekarza weterynarii, potwierdzającemu urodzenie zwierzęcia w hodowli i stanowi o legalnym pochodzeniu okazu. Zaświadczenia o wpisie do rejestru zazwyczaj nie można jednak uznać za taki „inny dokument” patrz podrozdział V oraz rozdział XI, punkt 1.

formalnie zgłaszającym jest nie osoba będąca przedsiębiorcą, zwolniona z obowiązku zgłoszenia, ale ta sama osoba występująca jako osoba fizyczna, albo inna osoba fizyczna niż faktyczny posiadacz okazu. Celem przeciwdziałania takiej praktyce wskazane jest wprowadzenie we wzorach wniosków zgłoszeniowych rubryki, w której zgłaszający oświadczy, iż nie jest podmiotem zwolnionym z obowiązku zgłoszenia. Należy podkreślić, że brak jest podstawy prawnej do przyjęcia zgłoszenia od podmiotu zwolnionego z tego obowiązku.

Osoby takie często przedkładają wraz z wnioskiem dokumenty dotyczące innych okazów, deklarują inny gatunek, itp. Praktyki takie mogą wyczerpywać znamiona przestępstw konwencyjnych³⁶, w szczególności jeśli chodzi o używanie zezwolenia albo świadectwa dla okazu innego, niż ten, dla którego było ono wydane, mogą także być w określonych sytuacjach uznane za przestępstwo wyłudzenia poświadczenia nieprawdy³⁷.

W przypadku samodzielnego stwierdzenia takiej praktyki lub uzyskania informacji o stosowaniu takich praktyk od innego podmiotu, starosta powinien o tym zawiadomić Policję. Należy zwrócić uwagę na treść art. 304 § 2 kodeksu postępowania karnego³⁸: „instytucje państwowe i samorządowe, które w związku ze swą działalnością dowiedziały się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, są obowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub Policję oraz przedsięwziąć niezbędne czynności do czasu przybycia organu powołanego do ścigania przestępstw lub do czasu wydania przez ten organ stosownego zarządzenia, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów przestępstwa”. Obowiązek ten obwarowany jest surową karą, bowiem funkcjonariusz publiczny, który nie dopełniając obowiązków, działa na szkodę interesu publicznego podlega karze pozbawienia wolności do lat 3 (art. 231 § 1 kodeksu karnego).

Zgodnie z art. 129 ustawy o ochronie przyrody - w razie ukarania za wykroczenie określone w art. 127 tej ustawy lub skazania za przestępstwo określone w jej art. 128, sąd może orzec przepadek przedmiotów służących do popełnienia wykroczenia lub przestępstwa oraz przedmiotów, roślin, zwierząt lub grzybów pochodzących z wykroczenia lub przestępstwa, chociażby nie stanowiły własności sprawcy.

Policja może dokonać tymczasowego (do rozstrzygnięcia sprawy przez sąd) zajęcia okazu. Tymczasowe zajęcie upada, jeżeli w ciągu 7 dni od daty jego dokonania nie zostanie wydane postanowienie sądu o zabezpieczeniu okazu albo rozstrzygnięcie orzekające przepadek. Postanowienie o zabezpieczeniu wydaje sąd właściwy do rozpoznania sprawy; doręcza się je niezwłocznie osobie, u której dokonano zajęcia³⁹. Zabezpieczenie może nastąpić także na mocy postanowienia sądu po wszczęciu postępowania w sprawie o wykroczenie, jeżeli nie dokonano tymczasowego zajęcia. Postanowienie to wykonuje Policja, stosując odpowiednio przepisy o przeszukaniu i doręczając postanowienie osobie, u której dokonuje zajęcia⁴⁰.

XI. NAJCZĘŚCIEJ SPOTYKANE NIEPRAWIDŁOWOŚCI

Biorąc pod uwagę złożoność przepisów, brak materiałów wyjaśniających oraz kampanii edukacyjnych, a także skalę zysku, jaki można uzyskać z nielegalnego handlu zwierzętami z chronionych gatunków, trudno się dziwić, że przy rejestracji zwierząt dochodzi do licznych nieprawidłowości. Wiele z nich jest spowodowanych brakiem wiedzy (zarówno u posiadaczy zwierząt, jaki i urzędników rozpatrujących zgłoszenia). Jednak znaczna część jest także skutkiem działań przestępczych lub wykroczeń.

Poniżej omówiono cztery typowe grupy nieprawidłowości, z którymi obecnie spotykamy się najczęściej przy okazji monitoringu lub zwalczania nielegalnego obrotu chronionymi gatunkami zwierząt.

1. Rejestrowanie zwierząt wyłącznie na podstawie kopii zaświadczenia o wcześniejszym zarejestrowaniu

Jak zaznaczono w poprzednich rozdziałach, w okresie przejściowym była możliwość rejestrowania zwierząt o nieznanym pochodzeniu. Jednak zwierzęta takie od 1 maja 2004 nie mogą stanowić przedmiotu jakiegokolwiek wykorzystania zarobkowego. Wynika to m.in. z zasady natychmiastowości działania prawa wspólnotowego⁴¹. Tak więc jeśli osoba zgłaszająca taki okaz do rejestru zakupiła go po tym dniu (sprzedaż i kupno stanowiły przestępstwo) - nie można mówić o jego legalnym pochodzeniu. Co więcej w ciągu ostatnich lat błędnie zarejestrowano duże liczby zwierząt, które mają pochodzenie nielegalne i nie powinny być wpisane do rejestru.

³⁶ Chodzi o przestępstwa polegające na naruszeniu ograniczeń w przewozie przez granicę roślin lub zwierząt podlegających ograniczeniom na podstawie Prawa Unii Europejskiej oraz ograniczeń w obrocie nimi na terenie Wspólnoty, wymienione w art. 128 ustawy o ochronie przyrody.

³⁷ Zgodnie z art. 272 kodeksu karnego „kto wyłudza poświadczenie nieprawdy przez podstępne wprowadzenie w błąd funkcjonariusza publicznego lub innej osoby upoważnionej do wystawienia dokumentu, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3”.

³⁸ Dz. U. 1997 nr 89 poz. 555, z późn. zm.

³⁹ Art. 48 § 1 i 2 Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia.

⁴⁰ Art. 48 § 3 Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia.

⁴¹ Omówienie skutków zasady natychmiastowego działania prawa wspólnotowego dla obrotu chronionymi gatunkami w Polsce jest dostępne w Internecie pod adresem <http://www.salamandra.org.pl/cites/dokumenty/natychmiastUE.pdf>.

Zaświadczenie o wpisie do rejestru poświadczają fakt spełnienia obowiązku ustawowego i wskazuje, że zwierzę może być legalnie posiadane przez posiadacza ujawnionego w rejestrze i zaświadczeniu. Dokument taki nie może jednak być traktowany jako wystarczające potwierdzenie legalnego pochodzenia. Co najwyżej można go traktować jako jeden z dokumentów uzupełniających - np. wskazujący, że zwierzę było na terenie Polski przed pewną datą. Jednak zgodnie z art. 64 ust. 6 do wniosku muszą być załączone wszystkie dokumenty konieczne do oceny, czy zwierzę ma legalne pochodzenie. Aby ograniczyć zjawisko handlu chronionymi okazami prowadzonego na podstawie samych zaświadczeń o wpisie do rejestru, wskazane jest zamieszczanie na nich następującej informacji: **„Zaświadczenie niniejsze nie jest dokumentem, o którym mowa w art. 64 ust. 4 pkt 11 lit. d ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, nie stanowi dowodu na legalne pochodzenie wymienionych w nim okazów zwierząt i nie może być samodzielnie traktowane jako dokument upoważniający do sprzedaży czy innego zarobkowego wykorzystywania tych okazów”**⁴².

2. Rejestrowanie zwierząt zgłaszanych do rejestru przez podmioty nieuprawnione

W niektórych powiatach akceptowana jest np. praktyka stosowana przez podmioty prowadzące działalność gospodarczą w zakresie handlu chronionymi zwierzętami, polegająca na zgłaszaniu do rejestru dużych liczb zwierząt na podstawie dokumentów, których wiarygodność budzi poważne zastrzeżenie, przy jednoczesnym złożeniu wniosku o wykreślenie z tego rejestru. Takie pozornie nieracjonalne działanie związane jest z powszechną wśród handlarzy zwierzętami świadomością, że analiza dokumentów załączanych do zgłoszeń jest w większości starostw bardzo pobieżna. Wykorzystuje także fakt powszechności błędnego przekonania, że zaświadczenie o wpisaniu do rejestru stanowi „urzędowy dokument potwierdzający legalne pochodzenie okazu i dopuszczający go do obrotu”. Celem takiego jednoczesnego zgłaszania wniosków o wpisanie i wykreślenie z rejestru jest otrzymanie dla okazów zaświadczeń o wpisie do rejestru. W ten sposób pozornie „zalegalizowane” w starostwie zwierzęta trafiają następnie na rynek krajowy lub są wysyłane do innych państw Wspólnoty z kopiami takich zaświadczeń. Oczywiście w związku z tym, że podmioty prowadzące działalność gospodarczą w zakresie handlu chronionymi zwierzętami są zwolnione z obowiązku rejestracji zwierząt, brak podstaw prawnych do wpisywania zgłaszanych przez nie zwierząt do rejestru. Urzędnicy, którzy na większą skalę akceptują takie praktyki, mogą stać się przedmiotem zainteresowania organów ścigających przestępstwa związane z handlem zagrożonymi gatunkami.

Aby unikać rejestracji okazów przez podmioty do tego nieuprawnione (niezależnie od powodów zgłaszania zwierząt przez te podmioty) wskazane jest, aby w udostępnianych obywatelom formularzach zgłoszeń zawrzeć punkt zawierający stwierdzenie: **„Oświadczam, że podmiot zgłaszający wymienione zwierzęta do rejestru jest och posiadaczem, nie jest ogrodem zoologicznym i nie prowadzi działalność gospodarczej w zakresie handlu zwierzętami podlegających ograniczeniom na podstawie przepisów prawa Unii Europejskiej”**⁴³.

3. Wpisywanie do rejestrów większej liczby zwierząt, niż ta, której dotyczą dokumenty

Najczęstszym powodem tej nieprawidłowości jest celowe wystawianie przez sprzedających większej liczby kopii dokumentów, niż liczba zwierząt, której dokument dotyczy. Taka „legalizacja” zwierząt (często pochodzących z przemytu) będzie bardzo trudna do wykrycia do czasu połączenia wszystkich rejestrów prowadzonych przez starostów w jednym rejestrze centralnym. Ponieważ działanie takie jest planowane, zaleca się prowadzenie rejestrów już teraz w formie elektronicznej w formacie bazowanym lub arkusza kalkulacyjnego, co w przyszłości ułatwi wprowadzenie dotychczasowych zasobów do wspólnej bazy. Jednocześnie zaleca się bezwzględnie nie akceptować kopii dokumentów wykonanych bez zachowania warunków określonych w art. 64 ust. 9 ustawy o ochronie przyrody, w szczególności niemających kolejnych numerów, niezawierających informacji dla ilu osobników je wydano lub niezaopatrzonych w podpis osoby wydającej tę kopię.

Zdarzają się jednak przypadki, w których nawet urzędnicy pojedynczego starostwa mają możliwość wykrycia, że na podstawie jakiegoś dokumentu do rejestru zgłoszono więcej zwierząt, niż dokument ten dotyczy. Czasami łączna liczba zgłoszeń od nabywców zwierząt z jednego źródła przekracza w jednym rejestrze liczbę wykazaną w dokumencie. Takie przypadki można łatwo wykryć np. w przypadku prowadzenia rejestru w formie elektronicznej, umożliwiającym sortowanie danych np. wg numeru dokumentu. Zdarzają się też przypadki, że do rejestru zgłaszana jest taka liczba zwierząt importowanych, dla jakiej wydano zezwolenie importowe, podczas gdy w rzeczywistości sprowadzono na podstawie tego dokumentu mniej zwierząt. Warto pamiętać, że zezwolenia CITES dotyczą jedynie zwierząt, które na ich podstawie rzeczywiście zostały przewiezione przez granicę, których liczba wpisywana jest przez służby celne w dolnym lewym rogu dokumentu.

W wypadku wykrycia przypadków opisanych w tym punkcie, należy bezwzględnie powiadomić organy ścigania, gdyż stanowią one przestępstwo.

⁴² Proponowany formularz zaświadczenia o wpisie do rejestru można pobrać z Internetu spod adresu <http://www.salamandra.org.pl/cites/dokumenty/zaswiadczeni-rej.doc>.

⁴³ Proponowane formularze: zgłoszenia do rejestru, zgłoszenia zmiany danych w rejestrze, wniosku o wykreślenie z rejestru, można pobrać z Internetu, spod adresu <http://www.salamandra.org.pl/cites/dokumenty/wnioski-form.doc>.

4. Wpisywanie do rejestru zwierząt na podstawie dokumentów, które nie świadczą o ich legalnym pochodzeniu lub odrzucanie wniosków dotyczących zwierząt, które mają legalne pochodzenie

Stosowanie trójstopniowej oceny dokumentów, opisanych w podrozdziale VIII.1, powinno znacząco ograniczyć te problemy. Pojawiają się one np., gdy jako dokument świadczący o legalnym pochodzeniu przedstawiono jedynie oświadczenie hodowcy. W przypadku zwierząt wyhodowanych w Polsce taki dokument samodzielnie nie jest uznawany. Jednak w niektórych innych krajach UE organy zarządzające akceptują je w stosunku do niektórych gatunków lub znanych sobie hodowców. W wypadku jakichkolwiek wątpliwości dotyczących autentyczności dokumentów lub możliwości ich uznania za dowód legalnego pochodzenia, należy przeprowadzić działania wyjaśniające lub kontrolne. Przeprowadzenie konsultacji z właściwym organem innego państwa nie jest skomplikowane (patrz podrozdział VIII.2 punkt m i przypis do niego).

Kłopoty sprawiają także zgłaszane przypadki zwierząt egzotycznych, które zostały przez zgłaszającego schwytane na wolności. Przy ocenie wiarygodności przedstawionych dokumentów świadczących o takim pochodzeniu należy się kierować m.in. liczbą zgłaszanych zwierząt, terminem schwytania czy pospolitością występowania danych zwierząt w legalnych hodowlach. Należy też pamiętać, że znalezienie cudzej własności (także żywej) nie daje znalazcy automatycznie praw do niej. Zgłoszenia takie można akceptować m.in. jedynie wówczas gdy odnalezienie prawowitego właściciela jest mało realne. Problem odławiania na wolności dotyczy najczęściej żółwi czerwonolichych, a znacznie rzadziej innych gatunków egzotycznych utrzymywanych w hodowlach⁴⁴.

Oczywiście nie uwzględniono tu wszystkich znanych czy potencjalnie możliwych nieprawidłowości czy metod łamania prawa. W miarę usuwania jednych luk prawnych czy poprawy skuteczności przestrzegania poszczególnych zasad, nielegalni handlarze będą próbowali odnajdować inne luki czy stosować nowe metody. Autorzy tego poradnika będą wdzięczni praktykom zajmującym się rejestracją zwierząt za przesyłanie informacji o wykrywanych próbach łamania czy omijania prawa. Pomoże to nie tylko udoskonalić i uaktualnić ten rozdział w ewentualnych kolejnych wydaniach tej publikacji, ale może się także przydać w pracach nad nowelizacją przepisów regulujących handel i rejestrację chronionych okazów zwierząt.

XII. ZALETY I WADY OBOWIĄZUJĄCYCH ROZWIĄZAŃ

Jak wykazuje monitoring handlu okazami CITES w Polsce, w praktyce jedynie w odniesieniu do okazów z gatunków podlegających obowiązkowi rejestracji część sprzedawców informuje nabywców o ograniczeniach dotyczących obrotu. Niemal wyłącznie w odniesieniu do żywych zwierząt z gatunków podlegających obowiązkowi rejestracji do części okazów załączane są dokumenty świadczące o legalnym pochodzeniu okazów. Jest to wymuszane przez nabywców, którzy wiedzą, że aby zarejestrować zwierzę muszą mieć takie dokumenty, a brak rejestracji może być wykryty w przyszłości, w każdym momencie.

Wyłączenie z obowiązku rejestracji niektórych grup taksonomicznych przede wszystkim bezkręgowców - spowodowało, że w znacznej części przestano załączać do sprzedawanych okazów z tych gatunków jakiegokolwiek dokumenty potwierdzające legalne pochodzenie.

Historia rejestracji i wykreślenia z rejestru okazów może stanowić pomoc przy ocenie skali obrotu zwierzętami prowadzonego przez poszczególne podmioty. Może także stanowić dowód pomocniczy przy ocenie, czy jakaś hodowla spełnia warunki określone w rozporządzeniu Komisji nr 865/2006. Potencjalną zaletą systemu jest też to, że podsumowanie zawartości wszystkich rejestrów mogłoby umożliwić rozpoznanie skali handlu i hodowli poszczególnych gatunków w Polsce.

Niestety - chociaż sam system rejestracji potwierdza swoją potencjalnie ogromną skuteczność w ograniczaniu nielegalnego handlu, zastosowane obecnie rozwiązania są w znacznej części nieprzemysłane i niepraktyczne - co sprawia, że realna skuteczność systemu jest o wiele mniejsza od potencjalnej. Podstawowe wady wpływające na tę niską skuteczność są następujące:

- Fakt, że istnienie 379 niezależnych, zupełnie ze sobą niepowiązanych rejestrów, (często prowadzonych w postaci segregatorów z kopiami wniosków i zaświadczeń) sprawia, że nie ma żadnej kontroli nad skalą obrotu, a sprzedawanie wielu zwierząt na podstawie kopii dokumentów jednego zwierzęcia jest praktycznie nie do wykrycia - zwłaszcza jeśli takie zwierzęta rozsyłane są w różne regiony kraju. Z kolei w wypadku np. chęci znalezienia, gdzie w Polsce jest zarejestrowany jakiś okaz lub sprawdzenia, ile okazów z jakiegoś źródła zostało łącznie zarejestrowanych trzeba by rozsyłać zapytania do 379 rejestrów, a i tak w części z nich nie ma możliwości łatwego znalezienia potrzebnej informacji.
- O ile w przypadku ogrodów zoologicznych, które mają obowiązek prowadzić szczegółową dokumentację hodowlaną, zwolnienie ich z obowiązku rejestracji wydaje się uzasadnione i nie przynosi negatywnych skutków, dużym błędem było wyłączenie spod tego obowiązku osób prowadzących działalność

⁴⁴ Omówienie problemu rejestracji okazów gatunków obcych, odłowionych na terenie Wspólnoty, jest dostępne w Internecie pod adresem <http://www.salamandra.org.pl/cites/dokumenty/czerwonolicy-odlow.pdf>.

gospodarczą w zakresie handlu zwierzętami należącymi do gatunków, podlegających ograniczeniom na podstawie przepisów prawa UE. Nie chodzi wyłącznie o to, że to właśnie te osoby najczęściej popełniają przestępstwa związane z nielegalnym handlem okazami CITES. Ponieważ osoby te mają wg polskiej ustawy prawo samodzielnie wykonywać kopie wszelkich dokumentów świadczących o legalnym pochodzeniu okazów - gdy zwierzęta trafiają do tych osób, tracona jest ciągłość dokumentacji ich posiadania w rejestrach, a u sprzedawców może bardzo łatwo dochodzić do „cudownego rozmnożenia” trafiających do nich zwierząt.

- Nadanie osobom prowadzącym działalność gospodarczą w zakresie handlu zwierzętami należącymi do gatunków, podlegających ograniczeniom na podstawie przepisów prawa UE prawa do samodzielnego kopiowania dokumentów świadczących o legalnym pochodzeniu okazów i traktowanie takich kopii jako pełnoprawnych dokumentów prowadzi do wielu nadużyć. System nie umożliwia łatwej weryfikacji liczby wystawionych kopii.
- Nie podano zamkniętej listy dokumentów, które mogą świadczyć o legalnym pochodzeniu zwierzęcia, lecz w art. 64 ust. 4 pkt 11 lit. d ustawy o ochronie przyrody jest mowa o możliwości przedstawienia „innego dokumentu”. Interpretowane jest to często niesłusznie jako możliwość przedstawienia jakiegokolwiek innego dokumentu np. oświadczenia właściciela, albo rachunku ze sklepu. Tymczasem w odniesieniu do handlu okazami CITES na właścicielu spoczywa obowiązek dowiedzenia w sposób satysfakcjonujący, że okaz ma pochodzenie zgodne z krajowym i wspólnotowym prawodawstwem obowiązującym w zakresie ochrony dzikiej fauny i flory, a nie jedynie przedstawienia jakiegokolwiek dokumentu. W odniesieniu do większości okazów będących w obrocie, czyli gatunków z Aneksów B, C i D do rozporządzenia Rady nr 338/97, do czasu kontroli posiadacz zwierzęcia posługujący się „innym dokumentem” często sam nie wie, czy posiadane przez niego dokumenty są wystarczające czy nie.
- Nie wykorzystano możliwości, aby zaświadczenia o wpisie do rejestru stanowiły jednolity w skali kraju system dokumentów świadczących o legalnym (bądź nie) pochodzeniu i by wskazywały, czy okaz może czy nie może stanowić przedmiotu zarobkowego wykorzystania.
- Nie wykorzystano okazji, aby jednolitym systemem znakowania i rejestrowania objąć wszystkie zwierzęta, których obrót podlega ograniczeniom, a więc także objęte krajową ochroną gatunkową oraz niebezpieczne dla ludzi lub inwazyjne.
- Brak powiązania obowiązku rejestracji zwierząt z systemem ich znakowania lub inną metodą ich identyfikacji sprawia, że łatwe jest podmienianie okazów, a nawet handel zaświadczeniami dotyczącymi wyrejestrowanych zwierząt.
- Objęcie obowiązkiem rejestracji okazów z Aneksów C i D rozporządzenia Rady nr 338/97, w stosunku do których nie ma ograniczeń dotyczących obrotu, wydaje się mało uzasadnione.
- Brak rozwiązań jednoznacznie umożliwiających zgłoszenie do rejestru zwierząt urodzonych w niewoli w czasie dłuższym niż 14 dni po urodzeniu lub wykluciu, jeśli w czasie tym nie ma możliwości bezpiecznego przeprowadzenia kontroli lęgu.

Te i inne braki i niedoskonałości aktualnie obowiązujących przepisów zostały w ciągu 4 lat ich obowiązywania dość dobrze poznane. Od roku 2006 pod patronatem Komisji ds. CITES Państwowej Rady Ochrony Przyrody (polskiego organu naukowego CITES) funkcjonuje polska Grupa Robocza ds. CITES skupiająca przedstawicieli wszystkich rodzajów instytucji i organizacji działających na rzecz regulacji handlu zagrożonymi gatunkami. Grupa ta opracowała kompleksowy projekt zmian przepisów, które z jednej strony miałyby doprowadzić do uproszczenia stosowania prawa, a z drugiej zwiększyć jego skuteczność. Zgodnie z deklaracjami Ministerstwa Środowiska, istnieje duże prawdopodobieństwo, że zmiany te zostaną uwzględnione w planowanej zasadniczej reformie polskiego prawa ochrony przyrody. Czas wprowadzenia tej reformy jest jednak trudny do przewidzenia - zapewne nie wcześniej niż w roku 2009.

SPIS TREŚCI

WSTĘP	1
ZAGADNIENIA OGÓLNE	2
I. PO CO TO WSZYSTKO?	2
1.1. Nielegalny handel jedną z głównych przyczyn wymienia gatunków	2
1.2. Dlaczego rejestracja?	2
II. NAZEWNICTWO JEDNOSTEK KLASYFIKACJI BIOLOGICZNEJ	3
II.1. Współczesna klasyfikacja biologiczna	3
II.2. Nazwy i pisownia różnych jednostek klasyfikacji biologicznej	3
II.3. Podstawowa jednostka klasyfikacji biologicznej	3
II.4. Najczęściej spotykane skróty	4
III. GATUNKI OBJĘTE OGRANICZENIAMI UE, NAJCZĘŚCIEJ SPOTYKANE W POLSCE	5
III.1. Gatunki wymagające rejestracji	5
III.2. Gatunki nieobjęte z obowiązkiem rejestracji	6
UREGULOWANIA PRAWNE	7
IV. GRUPY PRZEPISÓW REGULUJĄCE OBRÓT I REJESTRACJĘ ZWIERZĄT	7
IV.1. Konwencja Waszyngtońska (CITES)	7
IV.2. Rozporządzenie Rady (UE) nr 338/97 i inne przepisy wewnątrz unijne	7
IV. 3. Przepisy krajowe.	8
V. ZASADY DOTYCZĄCE REJESTRACJI ZWIERZĄT	8
V.1. Wprowadzanie w Polsce obowiązku rejestracji	8
V.2. Aktualne zasady dotyczące rejestracji	9
VI. INNE WAŻNE UNORMOWANIA, POWIĄZANE Z REJESTRACJĄ	11
VI.1. Ograniczenia związane z zarobkowym wykorzystaniem	11
VI.2. Ograniczenia dotyczące przemieszczania	12
VI.3. Sprowadzanie okazów z zagranicy	12
VI.4. Urodzenie i wychodowanie w niewoli	13
VI.5. Gatunki objęte innymi ograniczeniami	14
VII. ZNAKOWANIE ZWIERZĄT	15
ZAGADNIENIA PRAKTYCZNE	17
VIII. DOKUMENTY ZAŁĄCZANE DO ZGŁOSZENIA	17
VIII.1. Co mają wykazywać dokumenty?	17
VIII.2. Rodzaje dokumentów	19
VIII.3. Zasady kopiowania dokumentów	20
IX. MOŻLIWOŚCI KONTROLI	21
X. SKUTKI PRAWNE NIEZGŁOSZENIA OKAZU DO REJESTRU ORAZ ODMOWY REJESTRACJI	22
XI. NAJCZĘŚCIEJ SPOTYKANE NIEPRAWIDŁOWOŚCI	24
XII. ZALETY I WADY OBOWIĄZUJĄCYCH ROZWIĄZAŃ	26

Gdzie można znaleźć dodatkowe informacje?

BAZY DANYCH GATUNKÓW OBJĘTYCH OGRANICZENIAMI

<http://www.unep-wcmc.org/eu/Taxonomy>

baza gatunków objętych ograniczeniami na mocy **rozporządzenia Rady (WE) nr 338/97** z dnia 9 grudnia 1996 r. w sprawie ochrony gatunków dzikiej fauny i flory w drodze regulacji handlu nimi

<http://www.cites.org/eng/resources/species.html>

baza gatunków objętych ograniczeniami na mocy **Konwencji o międzynarodowym handlu dzikimi zwierzętami i roślinami gatunków zagrożonych wyginięciem (CITES)**

<http://www.cites.org/eng/app/appendices.shtml>

tabelaryczne zestawienie gatunków ujętych w trzech załącznikach **CITES**

MIEJSCA W KTÓRYCH MOŻNA ZNALEŹĆ NAZWĘ NAUKOWĄ

http://papugi.gery.pl/nazwy_papug.php

lista łacińskich i polskich nazw **papug Psittaciformes** (uwzględniające polskie synonimy)

<http://pl.wikipedia.org>

polska Wikipedia - wolna encyklopedia internetowa, w której można wstępnie znaleźć nazwy łacińskie większości zwierząt zgłaszanych do rejestru

PUBLIKACJE I PORADNIKI

http://www.cites.ec.gc.ca/eng/sct5/sct5_1_e.cfm

klucze do oznaczania gatunków, m.in. **papug, krokodyli i żółwi**

<http://www.cites.org/eng/resources/ID>

opisy wielu gatunków chronionych w ramach CITES

http://wwf.pl/informacje/publikacje/cites/przewodnik_koty.pdf

klucz do oznaczania dzikich gatunków **kotowatych Felidae**

ORGANY CITES

http://www.cites.org/common/directy/e_directy.html

dane kontaktowe do **organów zarządzających i naukowych CITES** we wszystkich państwach - stronach Konwencji Waszyngtońskiej

<http://www.mos.gov.pl/cites-ma>

strona internetowa dot. CITES na serwerze Ministerstwa Środowiska **polskiego organu zarządzającego CITES**

<http://www.prop.org.pl>

strona internetowa Państwowej Rady Ochrony Przyrody **polskiego organu naukowego CITES**

STRONY POŚWIĘCONE PRZEPISOM

<http://www.cites.org>

oficjalna strona Konwencji o Międzynarodowym Handlu Dzikimi Zwierzętami i Roślinami Gatunków Zagrożonych Wyginięciem

http://ec.europa.eu/environment/cites/home_en.htm

oficjalna strona Komisji Europejskiej dotycząca CITES i rozporządzeń unijnych implementujących te Konwencję w państwach UE

<http://www.eu-wildlifetrade.org>

strona przygotowana przez TRAFFIC, przybliżająca unijne rozporządzenia regulujące obrót okazami gatunków objętych ograniczeniami na mocy rozporządzenia 338/97

<http://www.salamandra.org.pl/cites/pr/akty.php>

zestawienie aktualnych polskich i unijnych aktów prawnych regulujących obrót chronionymi gatunkami zwierząt

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE ZAJMUJĄCE SIĘ CITES

polskie

<http://www.salamandra.org.pl> (Polskie Towarzystwo Ochrony Przyrody „Salamandra”)

<http://www.wwf.pl> (World Wide Fund for Nature Polska)

<http://www.rec.org.pl> (Regionalne Centrum Ekologiczne na Europę Środkową i Wschodnią)

zagraniczne

<http://www.traffic.org> (TRAFFIC International)

<http://www.wildaid.org> (WildAid)

<http://www.ifaw.org> (International Fund for Animal Welfare)

<http://www.hsi.org.au> (Humane Society International)

<http://www.eia-international.org> (Environmental Investigation Agency International)

<http://www.wspa-international.org> (World Society for the Protection of Animals)

<http://www.ssn.org> (Species Survival Network)

ISBN: 978-83-921503-6-7